ZNAČAJ OBRANE

VUKOVARA

U STVARANJU HRVATSKE DRŽAVE

Stjepan Sučić[1]

SAŽETAK: *Bitku za Vukovar ne smije se promatrati kao izdvojenu cjelinu i kao pojedinačni događaj Domovinskog rata. Potrebno ju je promatrati kroz prizmu događaja koji se desetljećima i stoljećima odvijaju na tom području, s posebnim naglaskom na vrijeme, procese i težnje koji su prema tom području Republike Hrvatske iskazivani od strane jugoslavenske i srpske politike u doba postojanja SFRJ. Istovremeno je i Bitku za Vukovar potrebno promatrati i kroz prizmu ukupnih prostorno-vremenski povezanih agresorskih djelovanja prema drugim ciljevima i interesima Republike Hrvatske u vremenu od 1990.-1992. Tek se uz takvu složenu analizu može raščlaniti Bitka za Vukovar koja predstavlja uzor na koji način odlučni branitelji mogu, i u fizičkom porazu taktičkog značaja, izvojevati pobjedu na strateškoj razini.*

KLJUČNE RIJEČI: Domovinski rat, Bitka za Vukovar, branitelji Vukovara, ZNG, Republika Hrvatska, agresija na Hrvatsku, JNA, Srbija, .

1 Ovaj tekst je diplomski rad brigadira Sučića na Zapovjedno-stožernoj školi OS RH dovršen u lipnju 1996. Stavovi izneseni u radu izraz su osobnog mišljenja autora i ne predstavljaju stavove institucije u kojoj autor radi.

Summary: *Battle for Vukovar should not be viewed as a single or as an individual event during the Croatian Homeland war. It must be viewed through the prism of events that were taking place for decades and centuries in this area, with special emphasis on time, processes and developments that were presented by the Yugoslav and Serbian politics in the age of SFRY toward this part of Croatian territory. It is also a battle for Vukovar which should be viewed through the prism of the total space and time activity of aggressor toward other goals and interests of the Croatia at the time of the 1990th to 1992nd. Only with such complicated analysis Battle of Vukovar can be analyzed, and becomes a model of how determined defenders can physical defeat of tactical importance turn to a victory at the strategic level.*

Keywords: Homeland war, Battle for Vukovar, voluntary defenders of Vukovar, Croatian national guard, Republic of Croatia, aggression on Croatia, Yugoslav peoples army, JNA, Serbia.

Uvod

VUKOVAR je moj rodni grad, grad moje mladosti i grad za koji me vežu duboke emocije. Zato me srbočetnička agresija i razaranje grada boli. Pred očima svjetske javnosti moj Vukovar razoren je i opljačkan, a njegovo stanovništvo prognano, odvedeno u logore ili pobijeno.

Vukovar, iako je potpuno razoren, nije pokoren. Otpor njegovih branitelja urezao se duboko u svijest cijelog našeg naroda i izazvao divljenje svijeta. Vukovar je postao simbolom otpora, vjere i istrajnosti u izgradnji Lijepe naše, koju “horde zla” nisu mogle slomiti.

Veliki dio branitelja nije imao sreće doživjeti 1995., godinu “Bljeskova” i “Oluja”, godinu koja je Republici Hrvatskoj vratila samopouzdanje i veliki dio, do tada, okupiranog teritorija, a podsjetila je i na herojske dane branitelja Hrvatske za koji su svoja tijela ugradili u temelje naše Domovine. Postavlja se veliko pitanje bi li Hrvatske uopće bilo i kolika bi bila, da nije bilo njih, naših branitelja.

Ovaj diplomski rad jedan je pokušaj i skroman doprinos da se Vukovar prikaže onakav kakav je bio, a njegovi branitelji dobiju mjesto koje zaslužuju. To je istina o njihovoj ratnoj sudbini. S njima je određeno i mjesto Vukovara u našoj

povijesti. Jedinstveno mjesto. Neusporedivo, kao i sve činjenice čija je neponovljivost u njihovoj veličini.

Ostvarenje ovako zahtjevnog diplomskog rada tražilo je predani rad te sinkronizirano kontaktiranje velikog broja branitelja, stručnjaka i suradnika. Stoga zahvaljujem cijelom stručnom timu te konzultantima i suradnicima (mentoru, profesorima ratne povijesti i Domovinskog rata) koji su pomogli u samoj izvedbi rada te me svojom stručnošću kroz tijek izobrazbe potaknuli da se opredijelim za ovu temu, nadam se za dobrobit Vukovara i Hrvatske.

Iako obiman, ovaj rad tek je dio činjenica i iskustava, tek jedan kamen u golemom mozaiku prošlosti i sadašnjosti herojskog Vukovara.

Moj Grad su uništili, moj Grad gotovo da i ne postoji. Ali, ipak ćemo se vratiti, zbog onih kojih više nema, koji su branili Grad do zadnjeg metka i zadnjeg čovjeka.

Hvala svima koji su, iz cijele Hrvatske (i svijeta), došli braniti moj Grad, naš Grad i našu Domovinu.

U Vukovaru, hrvatski narod pokazao je jedinstvenost u obrani svoje Domovine. Podnoseći velike žrtve, svatko je dao neki svoj doprinos, a najviše oni koji su se kao vojnici i policajci borili po hrvatskim bojištima. Ponosim se što sam i sam bio među odabranima.

VUKOVAR nikada neće zaboraviti da su od onih što su ga napadali, samo gori oni koji ga nisu branili, čak i kada je taj grad, koji im je bio najviše što su imali u životu, tražio najmanje što je mogao, da budu u njegovim podrumima, ne kao zarobljenici, nego kao svjedoci njegove patnje.

2. ZEMLJOPISNO - POVIJESNE ODREDNICE GRADA VUKOVARA I VUKOVARSKOG PODRUČJA

2. 1. ZEMLJOPISNI POLOŽAJ VUKOVARA

Općina Vukovar (vukovarsko područje, vukovarski kraj - teritorij i naselja općine Vukovar iz popisa 1991.) smještena je u istočnom dijelu Hrvatske i to u najistočnijem dijelu Slavonije (u zapadnom Srijemu) na tzv. Vukovarskom ravnjaku.

Hidrografsku mrežu ovog kraja čine rijeke Dunav i Vuka. Reljef je pretežno nizinski, s valovitim obroncima Fruške gore.

Zemljopisno gledano, općina Vukovar obuhvaća relativno uski pojas dugoljastog oblika, dužine oko 60 km i prosječne širine oko 10 km. Cijelom dužinom prostire se uz desnu obalu Dunava, na kojem su se stoljećima osjećali

srednjeuropski kulturni utjecaji uz istodobno susretanje s utjecajima šireg balkanskog i mediteranskog područja.

Dunav čini prirodnu granicu vukovarske općine na sjeveroistoku. Jugoistočna granica općine ujedno je i državna granica Republike Hrvatske. Na jugozapadu graniči s općinom Vinkovci, a sjeverozapadno s općinom Osijek.

Zbog svog položaja na Dunavu, grad Vukovar, pa i cijela općina, ima izuzetno povoljan zemljopisno-prometni položaj jer se ovo područje od davnina, upravo međunarodnim dunavskim plovnim putom uključuje u najveći europski riječni plovni put i njime povezuje s brojnim, napose podunavskim zemljama.

Grad Vukovar, središte općine, leži na obali Dunava, a uže, staro središte grada na ušću rijeke Vuke u Dunav.

Godine 1991. općina Vukovar prostirala se na 606 km^2, što čini 1,1% teritorija Hrvatske. Imala je 84.189 stanovnika, što je bilo 1,8% stanovništva Hrvatske. Obuhvaćala je 29 naselja te bila relativno gusto naseljeni kraj s prosječno 138,7 stanovnika na 1 km^2. To je ujedno i veća gustoća od prosječne gustoće u slavonsko-baranjskoj regiji i u Republici Hrvatskoj koja je 1991. iznosila 84,2 stanovnika na 1 km^2.

Važno obilježje vukovarskog kraja je vrlo plodno tlo, pretežno crnica (černozem), koja pokriva glavninu lesne zaravni. Tu izvanredno uspijevaju sve vrste žitarica, vinogradi, voćnjaci i druge poljoprivredne kulture čemu pogoduje i kontinentalna klima. Krajolik je raznovrstan, lijep i privlačan za život i rad, pa je vukovarski kraj tradicionalno slovio kao bogato područje, s razvijenom ratarskom i vinogradarskom proizvodnjom. Kasnije se ovdje formirao i važan industrijski kompleks, koncentriran glavninom u Vukovaru i Borovu.

Vukovar je bio i središte Srijemske županije (osnovane 1745.). Već u prošlom stoljeću, napose na prijelazu iz XIX. u XX. stoljeće, imao je sve bitne karakteristike grada kao i formiran gospodarski, prometni, nacionalni i kulturni identitet kojem su dominantno pridonijeli njegovi stanovnici. Vukovar je već tada, kao jako administrativno-upravno, prometno, obrtničko, trgovačko, financijsko-bankarsko i uopće privredno središte ovog kraja, imao i specifičnu gospodarsku i njoj primjerenu ekonomsko-socijalnu strukturu stanovništva. U gradu je bio vrlo razvijen društveni, kulturni, politički i sportski život.

Dobre prometnice, ponajprije riječni dunavski plovni put koji je Vukovar povezivao s velikim europskim središtima (Budimpeštom, Linzom, Bečom i drugima) znatno su pridonosile napretku grada i cijelog područja omogućujući ne samo pritjecanje kapitala i trgovine nego i školovanje mladih

te upoznavanje s europskim načinom života. Mnoge su imućnije obitelji svoju djecu slale na studij u Beč, Graz, Budimpeštu, Prag ili druga velika središta Austro-Ugarske monarhije.

Suvremeni Vukovar, odnosno Vukovar u razdoblju nakon II. svjetskog rata pa sve do nedavnih, katastrofalnih ljudskih i materijalnih razaranja u ratnoj agresiji na Hrvatsku 1991/92., zadržao je poziciju upravnog i institucijskog središta toga kraja. Razvio se i u jedno od najvažnijih industrijskih središta slavonsko-baranjske regije i cijele Hrvatske. Pri tome ne treba zanemariti i iznimnu važnost vukovarske riječne luke kao najvažnije riječne luke Hrvatske i jedine luke na desnoj obali Dunava između Mohača i Zemuna.

Prema gospodarskim obilježjima, vukovarsko je područje bilo odavno, a posebice tijekom XVIII., XIX. i prvih desetljeća XX. stoljeća, izrazito poljoprivredni kraj s razvijenim ratarstvom, vinogradarstvom, stočarstvom i ribarstvom (naročito na najvećem vukovarskom vlastelinstvu Eltz).

Razvoj industrije u ovom području tekao je vrlo sporo sve do tridesetih godina XX. stoljeća, kada se ubrzava, a puni zamah doživljava nakon II. svjetskog rata. Oslonac takvom zamahu ponajprije su industrijska poduzeća nastala tridesetih godina (obućarska industrija “Bata”, tvornica čarapa “Stolin”, tvornica pokrivača “Muller”, “Kudeljara”), da bi se tijekom 1950-ih industrijski razvoj širio i horizontalno i vertikalno.

Vukovar je tako, upravo u suvremenom razdoblju postigao svoj najveći industrijski i populacijski uspon te postao važno gospodarsko središte istočne Hrvatske.

2. 2. VUKOVAR U PROŠLOSTI

Sudbina Vukovara najuže je povezana s Dunavom, uz koji je grad smješten. Tuda je od davnina prolazio put velikih ratnih i osvajačkih pohoda. Zbog povoljnog zemljopisnog položaja i visoke plodnosti tla to je bio prostor mogućnosti velikih gospodarskog razvoja, trgovine i prometa kao i prostor doticaja različitih naroda i kultura. Razdoblja mirnog života, blagostanja i napretka često su se smjenjivala s razdobljima stradanja i pustošenja. Međutim, život se u tom kraju ipak brzo obnavljao na temelju prirodnih bogatstava i ljudske radinosti.

Područje Vukovara i njegove okolice bilo je u prethistorijsko doba gusto naseljeno što potvrđuju brojni arheološki lokaliteti toga kraja. Ima ih iz mlađeg kamenog doba, koji pripadaju različitim kulturama (starčevačkoj,

vinčanskoj, sopotsko-lenđelskoj), a za vukovarski kraj od osobite je važnosti što je jedna od poznatijih kultura eneolita (razdoblje prijelaza iz mlađega kamenog doba u metalno doba) dobila ime prema arheloškom nalazištu Vučedol - "Vučedolska kultura".

Na vukovarskom području postoje nalazišta koja ulaze u sve četiri faze "Vučedolske kulture". U ranu ili pretklasičnu fazu (od 2150. do 2100. p.n.e.) ulazi lokalitet Lovas, a u rano-klasičnu ili zrelu fazu (od 2100. do 2000. p.n.e.) Vučedol, Sarvaš, Ivankovo i druga. Poznata "Vučedolska golubica", simbol "Vučedolske kulture" pripada upravo u tu razvojnu fazu. U kasno-klasičnu fazu (od 2000. do 1900. p.n.e.) ulazi, uz već spomenuta nalazišta, također i nalazište u Vinkovcima kao i u nekim mjestima mađarskog dijela Baranje i rumunjskog dijela Banata. U kasnu fazu te kulture (od 1900. do 1850/1800. p.n.e.) ulaze nalazišta u Opatovcu i Sotinu. Inače, "Vučedolska kultura" obuhvaćala je šire podunavsko područje odnosno dijelove Panonske nizine, a prema novijim istraživanjima zahvaćala je i krajeve prema sjeveru i jugu čime prelazi lokalne okvire i ima šire, europsko značenje.

Razdoblje jačeg razvoja u vukovarskom kraju povezano je s dolaskom skupina naroda indoeuropskog podrijetla što potvrđuju nalazi o načinima gradnje kuća, njihovu obliku, ukrašavanju i slično, a koji ujedno i upozorava na mediteranski kulturni utjecaj u tom kraju.

Iz metalnog razdoblja, napose željeznog doba ima također brojnih nalazišta (kao Lijeva Bara kod Vukovara). U razdoblju mlađeg kamenog doba u taj kraj došli su Kelti. Arheološki lokaliteti iz toga doba nalaze se kod Sotina.

Tijekom zadnjih desetljeća prije naše ere, vukovarski kraj osvojili su Rimljani. Tada je postignuta visoka razina vojne organizacije i vidan gospodarski napredak (tada su zasađeni i prvi vinogradi!).

Slavensko razdoblje počinje, u tom kraju, nakon rušenja Rimskog carstva kada su tijekom velike seobe naroda u vukovarsko područje doselili Hrvati (krajem VI. i početkom VII. stoljeća), a kasnije i Mađari (sredinom X. stoljeća).

Istraživanja prošlosti Vukovara, grada koji se razvio na ušću Vuke u Dunav, pokazuje dugo postojanje i kontinuitet u razvitku.

Staro hrvatsko ime Vukovo spominje se u XI. stoljeću, a tako je zapisano i dalje, tijekom XII. i XIII. stoljeća (u starom obliku sa samoglasnim "l" tj. Vlkovo). Od XIV. stoljeća staro ime se počinje miješati s mađarskim (uz dodatak "var"), odnosno imenom Vukovar, koje od kraja XVII. stoljeća sve do naših dana postoji kao jedino ime tog grada.

Sudeći prema imenu, Vukovo je bilo staro hrvatsko naselje. U sklopu crkvene organizacije ono je tada bilo središte velikog arhiđakonata Pečuške biskupije, a kasnije središnje mjesto Vukovske župe. Navodi se stoga da je Vukovo i prije XI. stoljeća bilo u upravnoj organizaciji Hrvata, župsko mjesto Povučja (kraja uz Vuku) te da je s obzirom na važnost lokacije na Dunavu, kao velikom riječnom prometnom putu, već tada bilo razvijeno kao obrtničko i trgovačko naselje.

U XII. stoljeću osnovana je Vukovska županija, koja se poimence spominje i u listini/darovnici hrvatsko-ugarskog kralja Andrije II. Površinom je to bila najveća županija u tadašnjoj Slavoniji. Sjedište županije bilo je u Vukovu (kasnijem Vukovaru) i imalo je dvije katoličke župe. U predgrađu (suburbiumu) tvrđave živjelo je stanovništvo koje se bavilo obrtništvom, trgovinom i zemljoradnjom. Da bi pomogao razvoj grada herceg Koloman mu je 1231. dodijelio povelju slobodnoga kraljevskog grada (što su kasnije, 1244. potvrdili Bela IV. te Stjepan IV. 1263.). To je ujedno i najvažniji dokument u dugoj povijesti Vukovara jer je time grad stekao autonomiju od vlasti župana i svojevrsnu samoupravu.

U vrijeme velikih turskih osvajanja u XVI. stoljeću, Vukovar je 1526., uoči Mohačke bitke, osvojio Sulejman II. Veličanstveni koji je za potrebe vojnog pohoda na zapad dao izgraditi veliki drveni most preko Vuke. Nova turska uprava formirala je Srijemski sandžak sa središtem u Iloku. Vukovar je bio središte nahije/kotara. Pod turskom upravom Vukovar je ostao 161 godinu (od 1526. do 1687.).

Novo razdoblje u povijesti Vukovara počinje povlačenjem Turaka, nakon velikog poraza njihove vojske pod Bečom 1683. na zapadnoj granici. Nakon što je carska vojska zauzela Osijek, Turci su 1687. bez borbe napustili Vukovar, ali su ga prije toga zapalili i opustošili cijelo vukovarsko područje.

Tada počinje razdoblje obnove i stalnog gospodarskog uspona Vukovara, prvo u sklopu Austrijskog carstva, a nakon nagodbe 1867. u sklopu Austro-Ugarske monarhije. Grad je ekonomski jačao razvojem obrtništva, trgovine, poljoprivrede, ribarstva, brodarstva. Početkom svoje vladavine, Marija Terezija obnovila je slavonske županije, a 1745. formirala i Srijemsku županiju sa sjedištem u Vukovaru čime on postaje važno upravno-političko, gospodarsko i kulturno središe bogatog kraja s ukupno 13 kotara i 4 grada. Vukovarsko vlastelinstvo, koje je dotada imalo više gospodara, 1736. kupio je nadbiskup u Mainzu Filip Karlo von Eltz. Grofovska obitelj Eltz vlastelinstvo je

posjedovala sve do nacionalizacije (izvršene nakon 2. svjetskog rata). U tom razdoblju doprinijela je gospodarskom usponu Vukovara i okolice. Početkom XIX. stoljeća grad je imao oko 4.000 stanovnika, a već sredinom istog stoljeća (1857.) oko 7.000 stanovnika. U drugoj polovici XIX. stoljeća, povezano s razvojem prometa Dunavom i trgovine, Vukovar dobiva i priključak na željezničku mrežu šireg područja. Razvoj trgovine pridonio je razvoju bankarstva pa se tada u Vukovaru osnivaju i prve banke. Također se razvija školstvo i kulturni život grada što je Vukovar već u tom razdoblju označavalo kao važno regionalno, ne samo gospodarsko nego i kulturno središte toga kraja.

2. 3. NARODNOSNI SASTAV STANOVNIŠTVA

Sastav stanovništva vukovarskog kraja i općine Vukovar prema nacionalnosti prošao je u novijoj povijesti kroz burne promjene. One su posljedica mnogih uzroka koji su nejednako utjecali na pojedine narodnosne skupine mijenjajući njihov udio i brojčane odnose u ukupnom stanovništvu toga kraja, ali i njihov relativni položaj u distribuciji gospodarske, socijalne i političke moći. Ratovi, i s njima povezane političke promjene, imali su veliki utjecaj. Stoga se te promjene ne mogu objasniti samo normalnim procesima gospodarskog i društvenog razvoja nego se moraju objašnjavati i vanjskim, često nasilnim čimbenicima koji su u određenim razdobljima pogađali pojedine nacionalne skupine ili su dugoročnije diferencirano utjecali na procese i intenzitet migracijskih kretanja.

Kao rubno područje hrvatskog etničkog bića, vukovarski je kraj bio svjesno izložen težnjama za promjenom narodnosnog sastava stanovništva u smislu političkog jačanja jedne, dominantne nacije. Bogatstvo kraja i njegov osobito povoljan položaj na Dunavu samo su jačali takve aspiracije.

Stanovništvo vukovarskog kraja bilježi veliki porast između 1910. i 1991. Brz gospodarski razvoj i povoljni uvjeti života činili su cjelokupan kraj, a posebno grad Vukovar vrlo atraktivnim, zbog čega je privlačio stanovništvo, ne samo okolnih mjesta nego i iz udaljenijih područja. Istodobno s doseljavanjem događali su se i jaki emigracijski procesi koji nisu podjednako zahvaćali sve nacionalne skupine koje su živjele u tom kraju. Stoga se narodnosni sastav stanovništva značajno mijenjao, ne samo u duljim, već i u kraćim razdobljima i to veoma različito u pojedinim naseljima općine Vukovar.

Kao posljedica diferenciranog razvoja narodnosnih skupina, općina Vukovar, prema posljednjem popisu iz 1991., bila je dosta nehomogena. Najbrojniju narodnosnu skupinu u općini činili su Hrvati s 43,8% udjela u ukupnom stanovništvu. Srbi su činili 37,4%, Rusini 2,7%, Mađari 1,6% te Slovaci 1,6%. Preostalih 12,9% stanovnika pripadali su manjim nacionalnim skupinama ili onima koji se nisu nacionalno izjasnili, među koje spadaju i "Jugoslaveni". Od ukupnog stanovništva vukovarske općine njih 7,2% izjasnilo se kao "Jugoslaveni", a budući da su oni u najvećem broju stvarno bili ili Hrvati ili Srbi, onda je postotak Hrvata i Srba u općini bio nešto veći od iskazanoga.

Ove dvije narodnosne skupine činile su oko 90% ukupnog pučanstva općine s tim da su Hrvati činili neospornu relativnu većinu.

Gledano po naseljima, narodnosni sastav pučanstva 1991., bio je različit od prosjeka za općinu. To se posebno odnosi na grad Vukovar u kojem je živjelo više od polovice njezina stanovništva, a u kojem su relativnu većinu imali Hrvati. U Vukovaru je 1991. živjelo 47,2% Hrvata, 32,3% Srba, 2,1% Rusina i 1,5% Mađara dok se relativno visok udio pučanstva nije nacionalno izjasnio (udio "Jugoslavena" u gradu je 1991. iznosio 9,8%). Budući da je jedan dio "Jugoslavena" bio i hrvatskog podrijetla može se zaključiti da su Hrvati u Vukovaru 1991. imali natpolovičnu većinu. U drugom po redu urbanom naselju općine, u Iloku, Hrvati su 1991. imali apsolutnu većinu (62,7% od ukupnog pučanstva) što govori da su Hrvati u 1991. činili glavninu urbanog pučanstva vukovarske općine.

Manja naselja općine u odnosu prema Vukovaru bila su nacionalno homogenija. Hrvati su 1991. činili apsolutnu većinu u 14 naselja/sela (Bapska, Berak, Bogdanovci, Bokšić, Ćelije, Grabovo, Ilok, Lovas, Mohovo, Sotin, Svinjarevci, Šarengrad, Tompojevci i Tovarnik), a Srbi u 10 naselja (Bobota, Borovo, Bršadin, Klisa, Lipovača, Ludvinci, Negoslavci, Pačetin, Trpinja i Vera). Rusini su imali apsolutnu većinu u 2 naselja (Mikluševci i Petrovci), a samo u 2 naselja nijedna nacionalna skupina nije imala apsloutnu većinu (u Opatovcu su relativnu većinu imali Hrvati, a u Čakovcima Mađari). Shodno tome, Hrvati su imali apsolutnu većinu u ukupno 16, Srbi u 10, Rusini u 2, a Mađari u 1 naselju.

Iako su sva naselja u općini bila donekle mješovita ipak se na tom prostoru jasno ocrtavala nacionalna diferenciranost. Sam grad Vukovar i većina naselja/sela istočno od njega (osim sela Negoslavci) imala su hrvatsku većinu. Naselja

lijevo od Vuke, tj. sjeverozapadno od grada imala su srpsku većinu.

Daljnja značajka narodnosnog sastava stanovništva općine Vukovar po pojedinim naseljima u 1991. izražena je u činjenici da su naselja s pretežno hrvatskim stanovništvom bila nacionalno manje homogena nego naselja s pretežito srpskim stanovništvom. Od naselja s većinskim hrvatskim stanovništvom, u pet se nalazi značajnija srpska manjina, tj. više od 20% Srba (sela Berak, Mohovo, Sotin, Svinjarevci i Tovarnik) dok među naseljima s većinskim srpskim pučanstvom samo jedno selo (Lipovača) ima značajniju manjinu Hrvata (više od 30%). U selima s većinskim rusinskim stanovništvom udio Srba bio je veći od udjela Hrvata.

Iz svega slijedi da su Hrvati u popisu stanovništva 1991. bili u vukovarskoj općini brojnija i rasprostranjenija nacionalna skupina od Srba. Hrvati su posebno bili brojniji u urbanim sredinama i u naseljima istočno od Vukovara dok su Srbi u većoj mjeri bili koncentrirani na užem, sjeverozapadnom području općine. Naselja uz Dunav bila su pretežito naseljena Hrvatima.

Slika nacionalne strukture stanovništva općine Vukovar često se, uslijed ratnih pohoda i različitih političkih vlastodržaca, mijenjala, a najviše u periodu između 1921. i 1948. (što je ujedno i godina popisa stanovništva) i to uslijed I. i II. svjetskog rata.

S obzirom na brojčanu zastupljenost pojedinih narodnosnih skupina, najveće promjene nastale su u broju i udjelu Nijemaca kojih se udio u ukupnom žiteljstvu 1921. od 17,1%, smanjio na beznačajnih 0,3% u 1948. Većina je Nijemaca potkraj II. svjetskog rata napustila Vukovar, bila protjerana, odvedena u logore ili na neki drugi način stradala. Pretpostavlja se da se određeni broj preostalog njemačkog stanovništva 1948. godine izjasnio Hrvatima što je, uz ostalo, moguće objašnjenje znatnog porasta udjela Hrvata između 1921. i 1948.

Značajne promjene u nacionalnom sastavu stanovništva grada Vukovara i vukovarske općine događale su se i u periodu od 1948. do 1953. kada se ukupno stanovništvo grada povećalo za 8,6% pri čemu je porast broja Hrvata bio osjetno manji (iznosio je 4,3%) od porasta broja Srba (iznosio je čak 17,0%).

U popisu stanovništva 1961. pod stavkom/skupinom "ostali" prvi put se pojavljuju "Jugoslaveni" koji čine 0,7% ukupnog stanovništva vukovarske općine dok se taj broj do popisa 1971. povećao na 6,1%.

"Jugoslavenstvo" se forsiralo od strane državne, vladajuće politike, s namjerom slabljenja nacionalne svijesti nesrpskog stanovništva kao i prikrivanja planskog doseljavanja Srba u ovaj kraj, naročito u grad Vukovar i užu industrijsku zonu u općini. Posljedice ovakve politike odražavale su se na dalje smanjenje pripadnika ostalih narodnosnih skupina (Mađara, Rusina, Slovaka, Nijemaca), kao i na ujednačavanje broja Hrvata i Srba što je ujedno i glavna značajka promjena u nacionalnoj strukturi stanovništva vukovarske općine između 1961. i 1971.

Fenomen "Jugoslavena" najviše je došao do izražaja u trima gradskim, urbanim naseljima vukovarske općine: Vukovaru, Borovu i Iloku, dok u ostalim, ruralnim naseljima nije bio tako karakterističan, što je pokazao i popis stanovništva iz 1971.

U popisu pučanstva 1981."Jugoslaveni" su doživjeli pravu ekspanziju u općini Vukovar bitno mijenjajući sliku nacionalnog sastava stanovništva u odnosu prema ranijim popisima.

S obzirom na nedefiniranost podrijetla, nacionalna struktura stanovništva u općini Vukovar prema popisu iz 1981. teško se može usporediti s ranijima. Neosporno je, međutim, da su "Jugoslaveni" proizvod unitarističke ,"nacionalne" politike te privremena pojava koja brojčano izrazito oscilira, od popisa do popisa, ovisna potpuno o određenoj politici i određenoj državnoj strukturi.

Između 1981. i 1991. zabilježeno je smanjenje broja "Jugoslavena" i povezano s time, u odnosu na 1981., povećanje broja i udjela i Hrvata i Srba, i to ne samo u Vukovaru nego i u svim naseljima općine.

U selima istočno, odnosno jugoistočno od Vukovara s pretežito hrvatskim stanovništvom (Bapska, Berak, Bogdanovci, Bokšić, Čakovci, Lovas, Mohovo, Opatovac, Sotin, Svinjarevci, Šarengrad, Tompojevci i Tovarnik) bilježi se u 1991. povećanje broja i udjela Hrvata (u odnosu na 1981.).

U naseljima vukovarske općine s pretežno srpkim stanovništvom, u 1991., u odnosu na 1981., također je znatno smanjen broj "Jugoslavena". Sukladno tome povećao se i broj i udio Srba, posebno u sjeverozapadnom dijelu općine, u naseljima Bobota, Bršadin, Klisa, Lipovača, Ludvinci, Pačetin, Trpinja i Vera te u naselju Negoslavci jugoistočno od Vukovara. Promjene su se dogodile i u nacionalnoj strukturi stanovništva Borova (Borova Sela) koje je smatrano gradskim naseljem. Godine 1981. udio "Jugoslavena" u ukupnom stanovništvu Borova iznosio je

28,2%, a u 1991. se smanjio na samo 6,4% uslijed čega se i povećao udio Srba u Borovu sa 42,3% na 79,9%.

Smanjenje broja i udjela "Jugoslavena" registriranih popisom stanovništava iz 1991. vratilo je sliku nacionalne strukture pučanstva općine Vukovar i grada Vukovara na odnose slične onima iz popisa 1961.

3. VOJNO - POLITIČKA SITUACIJA NA PODRUČJU VUKOVARA 1990. - 1991.

3. 1. DEMOKRATSKE PROMJENE U OPĆINI

Za razliku od zemalja slobodnog gospodarskog poduzetništva, privatnog vlasništva, višestranačke demokracije i vladavine prava, što je doprinosilo i njihovu daljem razvoju, u socijalističkim zemljama s društvenim vlasništvom i političkim jednostranačjem gospodarski razvoj bio je sputavan, proizvodnost rada niska, a životni standard građana na nižem stupnju razvoja. Pored toga, u socijalističkim zemljama neprekidno su onemogućavana demokracija i ljudska prava. Takva zemlja bila je i SFRJ (Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija). Dugotrajna gospodarska, ali i društvena kriza općenito, sve snažnije je potresala Jugoslaviju i dovela do sloma dotrajali komunističko-socijalistički sustav. Posljedica takvog stanja bila je i, početkom 1989., ostavka Savezne vlade što je bila i prva ostavka vlade tijekom 44 godine postojanja SFRJ. U takvoj situaciji promjene su bile nužne.

Pored gospodarskih nevolja, u tadašnjoj Jugoslaviji sve uočljiviji je bio i agresivni, velikosrpski ekspanzionizam srbijanskog komunističkog vodstva na čelu sa Slobodanom Miloševićem. To vodstvo "napalo" je jugoslavenski Ustav iz 1974., ističući da je Srbija tim ustavom razbijena na tri dijela, donijelo novi srbijanski ustav kojim je ukinuta autonomija Kosova i Vojvodine čime su, do tada autonomne, pokrajine podvrgnute središnjoj vlasti Srbije. Mnogi ljudi, iz dotadašnjeg pokrajinskog rukovodstva na Kosovu i Vojvodini, a koji su pružili otpor takvoj politici, proglašeni su neprijateljima Srbije i izloženi progonima.

Dalji koraci u politici srpsko-komunističkog vodstva bili su rušenje vodstava u drugim republikama, a zbog navodne "birokratiziranosti" istih. Stvarni cilj bio je dovesti nove ljude na vodeće položaje u ostalim jugoslavenskim republikama koji će biti podložni Srbiji te pokorno prihvaćati njezinu velikosrpsku politiku. Prema drugoj zamišljenoj varijanti, težili su ostvarenju "Velike Srbije" pod sloganom "svi Srbi u

jednoj državi" pripojenjem Crne Gore, zauzimanjem Bosne i Hercegovine te dijelova Hrvatske. Nastavak takve politike bio je vidljiv i u unaprijed dogovorenom, nedemokratskom i ignorantnom ponašanju velikosrpskih izaslanika iz Srbije i Crne Gore na XIV. izvanrednom kongresu Saveza komunista Jugoslavije, u siječnju 1990. u Beogradu, što je rezultiralo napuštanjem kongresa slovenskih i hrvatskih izaslanika. Rad Kongresa time je bio prekinut odnosno odgođen. U osnovi značio je konačni raspad Saveza komunista Jugoslavije. Srpsko-komunističko vodstvo od početka se trudilo pridobiti i JNA (Jugoslavensku narodnu armiju) što i nije bio veći problem budući su Srbi činili više od dvije trećine zapovjednog kadra JNA, odnosno JNA je bila srbizirana.

Obzirom na te velikosrpske (hegemonističke i ekspanzionističke) planove i težnje, kao i na težnje drugih republika, bilo je jasno da će konačni rasplet na prostorima socijalističke Jugoslavije biti vrlo dramatičan i radikalan.

Stvarne demokratske promjene počele su opredjeljenjem drugih republika socijalističke Jugoslavije za politički pluralizam, najprije izražene u Hrvatskoj i Sloveniji, a što su, bez većih neslaganja, podržali i hrvatski i slovenski komunisti.

Na XI. kongresu Saveza komunista Hrvatske, održanom u prosincu 1989., zaključeno je da će se hrvatski komunisti zalagati za politički pluralizam, za obustavu svih političkih, sudskih procesa te za puštanje političkih zatvorenika. U Hrvatskoj je i već nekoliko mjeseci prije tog, komunističkog izjašnjavanja, počelo osnivanje nekomunističkih političkih stranaka kao što su Hrvatsko socijalno-liberalna stranka, Hrvatska demokratska zajednica, Hrvatska demokratska stranka i druge.

Prve slobodne, višestranačke izbore u Hrvatskoj 1990. Vukovar je dočekao u teškoj gospodarskoj i socijalnoj situaciji kojoj su prethodili poznati štrajkovi borovskih radnika (od kojih jedan i pred Skupštinom SFRJ), ali i s politički nedovoljno diferenciranim biračkim tijelom. Vukovar je godinama slovio kao "crveni grad" s jakom tradicijom radničkog pokreta i Komunističke partije Jugoslavije (upravo je u Vukovaru, na kongresu 1920., ona i dobila svoje ime). Iz navedenog razloga, godinama poslije II. svjetskog rata, Vukovar je bilo mjesto u koje se "hodočastilo". Vukovarski komunisti oduvijek su bili oslonac radikalnoj struji u komunističkom pokretu, a kasnije i komunističkom poretku. Tome je pogodovala i blizina Beograda pa je većina vukovarskih komunista više bila vezana za saveznu

središnjicu u Beogradu nego za republički vrh partije u Zagrebu.

Osnovna značajka predizborne situacije u Vukovaru, pored naslijeđa iz prošlosti, bilo je i nepostojanje novonastalih stranaka. Za razliku od mnogih drugih gradova u Hrvatskoj, Vukovar, po tom pitanju, nije bio spreman za izbore. Uz stare stranke, SKH-SDP (Savez komunista Hrvatske-Stranka demokratskih promjena, dodatak nazivu dogodio se pred izbore), SSRNH (Socijalistički savez radnog naroda Hrvatske) i SSOH (Socijalistički savez omladine Hrvatske) osnovana je i Hrvatska demokratska zajednica, dok ostale stranke skoro da i nisu postojale osim nekoliko ogranaka HSLS-a i HKDS-a s neznatnim brojem članova. Značajna je i činjenica da Srbi, koji su činili trećinu pučanstva općine Vukovar, nisu imali vlastitu nacionalnu stranu. Srpska demokratska stranka osnovana je neposredno uoči izbora, ali bez organizacijske strukture po mjestima općine. Sporost u organizaciji zasebne srpske stranke proizlazila je i iz činjenice što su postojeći organi vlasti kao i postojeća komunistička stranka bile značajan instrument promicanja srpskih interesa.

Rezultati prvih višestranačkih izbora u Vukovaru 1990. pokazali su da su Srbi, i bez zasebne srpske stranke, ipak dobili veći broj mandata nego što je njihov udio u općinskom sastavu pučanstva. U vijećima općinske skupštine od 114 odbornika, po nacionalnoj strukturi, stanje je bilo slijedeće: izabrano je 46 Hrvata, 42 Srba, 17 Jugoslavena, 4 Crnogorca te po 1 Musliman, Mađar, Rusin, Ukrajinac i Bugar. Po zastupljenosti strankama 59 odbornika je bilo iz SKH-SDP-a, 26 iz HDZ-a, 18 nezavisnih, 7 socijalista te po 1 predstavnik iz SSOH, sindikata, poduzeća i grupe građana. Iz tog je vidljivo da je SKH-SDP (u koaliciji s ostalim lijevim strankama) uspio očuvati postojeću strukturu vlasti u Vukovaru. Međutim, rezultati ovih izbora nisu uspjeli sačuvati mir u Vukovaru niti su stvorili ravnotežu snaga. Na čelo općine postavljen je član SKH-SDP-a (Srbin), a nakon početnog dogovora o podjeli funkcija u općinskoj skupštini svi daljnji dogovori nisu bili realizirani. Tome je “pogodovalo” i to što je najveći dio odbornika iz vladajuće stranke ubrzo nakon izbora napustio politiku SKH-SDP-a te su svoje djelovanje nastavili ili kroz politiku novoosnovanog SK-PJ (Savez komunista-Pokret za Jugoslaviju) ili SDS-a. Tako su čelnici općinske vlasti ubrzo došli na čelo ovih stranaka, a kasnije i na čelo vlasti u tzv. Srpskoj autonomnoj oblasti Slavonija, Baranja i zapadni Srijem.

Hrvatski blok u općinskoj skupštini bio je preslab da bilo što učini. Već u prvoj polovini 1991., Skupština općine Vukovar

prestaje biti mjesto djelatnog političkog odlučivanja, a sva politička rješenja kao i planovi nasilno su prekinuti oružanom, velikosrpskom agresijom, ne samo na grad Vukovar, nego i na Republiku Hrvatsku u cjelini.

3. 2. USTROJ I RASPORED SNAGA MUP-A RH NA PODRUČJU GRADA I OPĆINE VUKOVAR

Prema Zakonu o unutarnjim poslovima Republike Hrvatske, koji je stupio na snagu 1. siječnja 1990., utvrđeno je novo ustrojstvo Ministarstva unutarnjih poslova RH. Po tom ustrojstvu prestali su postojati dotadašnji SUP-ovi (Sekretarijati unutrašnjih poslova) sa teritorijalnom nadležnošću na razini općine, a ustrojene su Policijske uprave, teritorijalno nadležne za područja više općina sa sjedištem u jednoj od njih.

Tako se ustrojava i Policijska uprava Vukovar s teritorijalnom nadležnošću na području općina Vukovar, Vinkovci i Županja, sa sjedištem u Vinkovcima. Dotadašnji Sekretarijat unutrašnjih poslova Vukovara, ustrojen kao "stanica javne sigurnosti", nakon demokratskih promjena preimenovana je u Policijsku postaju Vukovar.

Kada je Zakonom o unutarnjim poslovima RH utvrđeno da se pri MUP-u RH ustrojava ZNG (Zbor narodne garde) uslijedila je brojna popuna redarstvenika (i uvođenje "Hrvatskih sinova"), ali i napuštanje policije od strane pripadnika MUP-a Policijske postaje Vukovar srpske nacionalnosti kojih je, do demokratskih promjena, bilo 90% u sastavu vukovarske "milicije". Kao razlog odlaska najčešće su navodili te promjene iako se već tada znalo, a kasnije i potvrdilo, da su razlozi njihovom odlasku bili sasvim druge prirode. Odlazili su uglavnom na dva načina: svi oni koji su imali i minimalni zakonski uvjet od 25 godina mirovinskog staža odlazili su u mirovinu, dok su oni drugi koji te uvjete nisu imali, odlazili na bolovanje. I jedni i drugi u stvari su odlazili u Srbiju, u srbijansku policiju. Aktivno su se uključili u oružani napad na Vukovar. Nakon što su se branitelji Vukovara našli u zarobljeništvu, ispitivali su, mučili, zlostavljali i ubijali zarobljene Hrvate, posebice bivše kolege policajce, pripadnike MUP-a RH.

Bivši vukovarski policajci srpske nacionalnosti imali su i značajnu ulogu u pripremi oružane agresije na Hrvatsku posebno u Borovu Selu i ostalim selima sa većinskim srpskim stanovništvom (Negoslavci, Trpinja, Bobota, Pačetin, Vera). Organizirali su i neposredno sudjelovali u oružanoj pobuni. Većina ih je s oružjem u rukama djelovala i

2. svibnja 1991. u Borovu Selu, kada su počinili zločin nad hrvatskim policajcima.

PU Vukovar ustrojava se 1. srpnja 1991. s teritorijalnom nadležnošću na području tadašnje općine Vukovar. Pored već ranije ustrojene Policijske postaje u Iloku ustrojava se i Policijska postaja u Tovarniku, s tim da u sjedištu PU Vukovar djeluje i Postaja prometne policije, Odjel za operativne poslove i Odjel za upravne i zajedničke poslove. Sustav snaga PU Vukovar čine aktivni policajci i pričuvni djelatnici koji su aktivno uključeni u izvršavanje službene zadaće. Budući da su minsko-eksplozivna sredstva u bivšem sistemu bila pohranjena u skladištu jugo-vojske “Đergaj” (šuma na komunikaciji Vukovar - selo Bršadin), ostala su nedostupna hrvatskoj policiji zbog čega se policijsko naoružanje svelo na pješačko oružje „duge“ i „kratke“ cijevi.

Nakon “borovoselskog događaja” (masakra) u Vukovaru se stacioniraju dijelovi specijalnih jednica policije iz Slavonskog Broda, a početkom agresije u Vukovar dolazi i postrojba policije iz PU Varaždin koja u Vukovaru ostaje do pada Vukovara u ruke srbo-četnika.

Pripadnici MUP-a RH bili su raspoređeni na svim punktovima u cijelom pojasu obrane, od Sajmišta do Trpinjske ceste. Znatan doprinos dali su i u obrani Tovarnika. Među poginulim i ranjenim braniteljima znatan je broj pripadnika redarstvenih snaga MUP-a RH, mnogo ih je nasilno odvedenih, zatočenih i nestalih kao i onih koji su prošli neopisive torture u višemjesečnom zatočeništvu u srbijanskim koncentracijskim logorima.

3. 3. OBRAMBENE PRIPREME

Pobjeda HDZ-a na prvim višestranačkim izborima bila je povod krize u Hrvatskoj. Terorizam i oružana pobuna protiv demokratskog poretka stupili su na scenu 17. kolovoza 1990. u Kninu, nakon donošenja Ustavnih amandmana kojima su u državnopravnom životu Hrvatske ukinuta socijalistička obilježja. Tada je pod utjecajem velikosrpske politike promovirana teza o ugroženosti Srba čime se opravdavala oružana pobuna i “balvan - revolucija” diljem Hrvatske.

Glavni cilj u samom početku je bio osporiti i srušiti izabranu vlast, onemogućiti hrvatski put u samostalnost, a okupacijom pojedinih područja i zaprekama na komunikacijama narušiti politički, demokratski i gospodarski život mlade države kojoj nije bilo dopušteno legalnim i legitimnim policijskim sredstvima to u začetku spriječiti.

Otvorenija prijetnja i izravna priprema Jugoslavenske narodne armije i četničkih terorista za agresiju zbiva se u vrijeme proglašenja Ustava Republike Hrvatske dana 22. prosinca 1990. Već početkom siječnja 1991. tadašnje Predsjedništvo Jugoslavije donijelo je odluku kojom je zatražilo da se na području Jugoslavije razoružaju sve oružane postrojbe koje nisu u sastavu oružanih snaga SFRJ, proglasivši ih paravojnim. No, ta odluka bila je decidirano usmjerena na legalne pričuvne snage i postrojbe MUP-a Republike Hrvatske, koje su tada, zajedno s djelatnim sastavom MUP-a, bile jedine postrojbe koje su štitile ustavni poredak Hrvatske.

HDZ u Vukovaru dana 25. listopada 1990. sa 100 automatskih pušaka (AP-a), ustrojava i naoružava "Tehničku službu". Policijska uprava Vukovar s nadležnošću na području općine 12. siječnja 1991. legalizira „Tehničku službu" kao Rezervni sastav MUP-a.

Predsjedništvo SFRJ donijelo je odluku o otvorenom uplitanju JNA u "razdvajanju" suprotstavljenih snaga u Hrvatskoj i "sprečavanju međunacionalnih sukoba". Riječ je, dakako, bila o počecima otvorene i koordinirane agresije na Hrvatsku od jugoslavenske vojske i četničkih, terorističkih skupina koje ustrojavaju Srbi u Hrvatskoj.

Pretvaranje redarstvenih snaga u sredstvo državne politike samostalne Hrvatske bila je složena zadaća koja je razmjerno brzo uspješno riješena. Redarstvene snage poslužile su ne samo za osiguravanje demokratskog poretka, već i kao prva obrambena snaga Hrvatske. U okviru MUP-a, Hrvatska je, prema odluci Predsjednika RH od 20. travnja 1991., organizirala postrojbe Zbora narodne garde dovijajući se takvoj mogućnosti u tadašnjem ustavno-pravnom poretku.

Sukladno tim odlukama, na području općine Vukovar ustrojavaju se "Nenaoružani odredi". Na postrojavanju u selu Bogdanovci, u travnju 1991., okupilo se oko 3.500 ljudi. Prve postrojbe, odnosno brigade ZNG-a, utemeljene su u svibnju 1991. Na ekonomiji Opatovac osniva se 4./3. gbr (oko 130 ljudi).

Istodobno, dobrovoljačke postrojbe pretvorene su u službeni ustroj. Jedan dio dobrovoljačkih postrojbi okupljenih oko mjesnih zajednica (poradi lakšeg kontroliranja i nadziranja) pridružene su u rezervni sastav MUP-a, a drugi u rezervni sastav ZNG-a kao temelj buduće 204. vukovarske brigade.

Hrvatske obrambene snage, kao i cjelokupni obrambeni sustav Vukovara stvorene su zapravo ni iz čega, u posebno složenim ratnim okolnostima i u najpresudnijim trenucima

hrvatske povijesti. U to vrijeme, istodobno je trebalo zaustavljati neprijateljsku agresiju i ustrojiti vlastitu oružanu silu pripravnu za borbu protiv svih onih koji su nasrnuli na Vukovar i Hrvatsku. Brojni su se problemi morali rješavati u hodu i na brzinu, ali drugog izbora nije bilo.

Cjelokupni obrambeni sustav RH nastajao je, razvijao se i dograđivao u ratnim uvjetima intenzivnih i napadnih djelovanja agresora kada su branitelji, gotovo goloruki, morali pretrpjeti najžešće udare, zaustaviti napadača, organizirati se i početi s osposobljavanjem i ustrojavanjem kako bi poslije bili spremni za uzvraćanje i oslobađanje Domovine.

Organiziranje obrambenog ustroja pratio je i mukotrpni tijek stvaranja hrvatske države. Istodobno s odlučnom borbom i obranom Vukovara i cijele Hrvatske, Vrhovništvo RH vodilo je borbu za međunarodno priznanje. Ova, nimalo laka zadaća, ostvarivala se kroz kontinuirani proces u kojem se, uvjetno, može razlikovati nekoliko razdoblja – faza.

U PRVOJ fazi, nakon preustroja policije, obrana se organizirala unutar policijskog sastava i pridružila se legalnom, djelatnom i pričuvnom sastavu MUP-a RH. Pored “Tehničke službe” HDZ-a, to su bile prve obrambene snage RH koje su bile malobrojne, slabo naoružane, ali odlučne u provedbi povijesnih zadaća što su i pokazale već u prvim sukobima. Istovremeno se traže i odgovarajuća konceptualna rješenja u borbi protiv neprijatelja te pouzdaniji i stručni kadrovi za njihovu provedbu. To je period u kojem Hrvatska još uvijek nema ustavnopravno uporište za stvaranje svoje vlastite vojske. Krajem 1990. i početkom 1991., hrvatsko Vrhovništvo mudrom politikom i predviđanjem što bi se moglo dogoditi, jača redarstvene snage koje su ujedno i začetak budućeg Zbora narodne garde i hrvatske oružane sile.

U DRUGOJ fazi, uslijed niza društveno-političkih događaja, došlo se do spoznaje da se samostalnost Hrvatske i njezin demokratski preobražaj neće moći obraniti bez borbe, što je značilo da Hrvatska mora odlučno i neodložno započeti sa stvaranjem svoje legalne oružane sile i cjelovitog sustava obrane. Pitanje, koje je i dalje predstavljalo prepreku, bilo je na koji način sustavu obrane i oružane sile dati potrebit legalitet - pravnu osnovu. Nakon izmjena i dopuna, Zakon o djelatnosti unutarnjih poslova proširuje se i na provedbu obrambenih zadaća. Izmjenama od 20. travnja 1991. ustrojavaju se i prve postrojbe Zbora narodne garde kao profesionalne oružane jedinice zbog provedbe obrambenih i redarstvenih zadaća. Formalno su ustrojene unutar policijskog sastava, ali su pod zapovjedništvom Zbora

narodne garde koje je bilo u sastavu Ministarstva obrane RH. Postrojbe ZNG-a činili su većinom pripadnici policije za posebne namjene MUP-a RH, a 4./3. gbr, koja je formirana na ekonomiji Opatovac, uglavnom od dragovoljaca i Tehničke službe HDZ-a, koji su tada postali i prvi profesionalni vojnici Hrvatske vojske.

Na taj način, postrojbe Zbora narodne garde postale su jezgra i početak stvaranja Hrvatske vojske. Prve postrojbe ZNG-a, prvi put su predstavljene javnosti 28. svibnja 1991. u Zagrebu.

U proljeće 1991. započinje i samoorganiziranje hrvatskog naroda za obranu u okviru dobrovoljačkih skupina "Narodne zaštite", koje su službeno ustrojene odlukom tadašnjeg Vrhovnog vijeća 30. lipnja 1991. Masovni odaziv građana u Narodnu zaštitu pokazao je odlučnost hrvatskog naroda koji se podizanjem intenziteta rata uključuje kao vrlo bitan čimbenik u obrani i stvaranju samostalnosti Hrvatske. Sve to zahtijevalo je aktivnost državnih tijela u utvrđivanju cjelokupnog statusa, zadaća, učinkovitosti vođenja, zapovijedanja, načine djelovanja i slično.

TREĆU fazu u stvaranju i razvoju Hrvatske vojske i obrambenog sustava čini razdoblje od usvajanja prvog Zakona o obrani Republike Hrvatske, krajem lipnja 1991. Tim su Zakonom, kao i njegovim izmjenama u listopadu iste godine, konačno stvorene pravne osnove cjelovitog i jedinstvenog obrambenog sustava. U srpnju 1991., radi bolje organizacije obrane, koordinacije snaga koje su u njoj sudjelovale te učinkovitijeg vođenja i zapovijedanja, osnivaju se republički, regionalni i općinski Krizni štabovi. Dana 17. kolovoza 1991. Predsjednik Republike Hrvatske donosi temeljne dokumente za povezivanje elemenata obrambenog ustroja Hrvatske koji se sastoje od:

1. Plana mjera pripravnosti RH,
2. Plana pripravnosti oružanih snaga RH i
3. Plana osvajanja vojarni JNA u Hrvatskoj.

Značajan iskorak učinilo je i Ministarstvo obrane RH pozivom svim postrojbama, časnicima, dočasnicima, vojnicima i civilnim osobama na službi u JNA da napuste agresorsku vojsku i priključe se obrambenim snagama Republike Hrvatske.

Tokom ljetnih mjeseci 1991. agresija na Hrvatsku sve je više eskalirala i prerastala u otvoreni rat protiv Hrvatske uz korištenje svih sredstava koja su agresoru stajala na raspolaganju. Niz nedostataka u pripremi obrane nadoknađivao se neviđenom odlučnošću, moralom i hrabrošću hrvatskog naroda. Zahvaljujući pripadnicima

Hrvatske vojske, koji su stručna vojna znanja stjecali izravno na bojištu, kao i osobama pridošlima iz JNA, bojne postrojbe i zapovjedništva postali su sastavni dijelovi jednog organiziranog i cjelovitog ustroja obrane Republike Hrvatske.

Usporedno sa stvaranjem obrambenog sustava RH, razvija se i vojna proizvodnja svekolike namjene: od oklopnih vozila do oružja, eksploziva i streljiva. Sve je to u znatnoj mjeri pridonijelo boljoj stabilizaciji na bojištu, uspostavi ravnoteže snaga, a sve više i inicijativi i uspjesima Hrvatske vojske. S ustrojem vojske izgrađuje se i sustav civilne obrane s vojnom proizvodnjom, sustav motrenja i obavješćivanja, civilna zaštita te drugi elementi.

Na taj način hrvatska obrana je dobila konture jedinstvenog i cjelovitog obrambenog sustava. Nužno ukazana potreba za učinkovitijom obranom i jedinstvenim vojnim ustrojem, bez stranačkih obilježja, i potreba za jedinstvenim i učinkovitim vođenjem i zapovijedanjem, utjecalo je na ukidanje Kriznih štabova i ustrojavanje Glavnog stožera Hrvatske vojske te vojno-teritorijalnu podjelu na Operativne zone.

4. VELIKO - SRPSKA AGRESIJA

4. 1. KRONOLOGIJA DOGAĐANJA

U srpnju 1989. U Kninskoj krajini organizirana je proslava 600. godina Kosovske bitke, sa slikama predsjednika SR Srbije i četničkim obilježjima i na kojoj se prijeti rušenjem hrvatske vlasti i uhićenjem dr. Franje Tuđmana.

30.12.1989. Održana je prva skupština HDZ-a na području općine Vukovar, u selu Bogdanovci (četvrta u Hrvatskoj).

4.2.1990. SDS u selu Vojnić najavljuje formiranje Autonomne pokrajine (A.P.) u Hrvatskoj.

10.2.1990. U Osijeku je održana skupština HDZ-a, na kojoj je bio nazočan i predsjednik stranke dr. Franjo Tuđman.

1.4.1990. Osnivačka skupština HDZ-a u selu Berak uz održavanje mirnog prosvjeda ispred policijske zgrade sa zahtjevom za smjenom čelnih ljudi jer su dopustili velikosrpska i četnička divljanja u selu.

15.4.1990. U centru Vukovara održana je svečana skupština HDZ-a. Iako je bio Uskrs, na skupu su četnici i velikosrbi provocirali i divljali.

22.4.1990. Održavanje prvih demokratskih, višestranačkih izbora u Hrvatskoj.

28.4.1990. U čast pobjede HDZ-a na izborima, u selu Bogdanovci, održana je velika svečanost (uz pečenje vola).

25.7.1990. Hrvatski Sabor donosi amandmane kojima se afirmira suverenost Hrvatske i službeno ukidaju socijalističko-komunistički državni simboli.

9.8.1990. Smirivanju napetosti u vukovarskoj, višenacionalnoj regiji nije doprinio niti zajednički sastanak svih vukovarskih stranaka.

13.8.1990. Predsjednik Predsjedništva Jugoslavije prima u posjet srpsko izaslanstvo iz Hrvatske i daje potporu Srbije i Jugoslavije Srbima u Hrvatskoj.

17.8.1990. U Kninu, postavljanjem cestovnih prepreka započeo "Srpski ustanak" prozvan i "Balvan revolucija" .

13.10.1990. U Kninskoj krajini potpuno je blokiran cestovni i željeznički promet.

25.10.1990. Za cijelu općinu Vukovar stiglo 100 automatskih pušaka, za potrebe „Tehničke službe HDZ-a".

29.11.1990. U Dvoru na Uni uhićen jedan od organizatora "Balvan revolucije", priveden u Zagreb i naknadno, odlukom suda, pušten.

Krajem 1990. Formirana tzv. SAO Krajina.

12.1.1991. Svi koji su zadužili automatsko oružje ulaze u rezervni sastav MUP-a.

22.1.1991. Jugoslavenska vojska uputila ultimatum da se preda oružje podijeljeno preko HDZ-a.

2.2.1991. Održan "miting" SDS-a u Vukovaru na kojem je izražena podrška armiji i Predsjedništvu Jugoslavije. Oko tisuću pripadnika SDS-a skandiralo "Ovo je Srbija!".

28.2.1991. Srpsko nacionalno vijeće donosi odluku o izdvajanju "Krajine" iz Hrvatske i odlučuju da ostaju u sastavu Jugoslavije.

2.3.1991. Iz pješačkog oružja pucano na samostan u Vukovaru.

10.3.1991. Sukladno odluci Predsjednika RH u Vukovaru su formirani "nenaoružani odredi", dragovoljačke jedinice za općinu Vukovar (nazočno oko 3.000 ljudi).

31.3.1991. Oružani sukob hrvatske policije sa srpskim pobunjenicima na Plitvicama. Uhićeni su i čelnici pobune iz općine Vukovar, slučajno zatečeni na Plitvicama.
Vukovar je okružen barikadama koje su podignute u okolnim srpskim selima: Borovu Selu, Pačetinu, Boboti, Bršadinu, Negoslavcima i Trpinji. Razorena je i pruga Borovo - Dalj (kod Borova Sela) te Borovo - Vinkovci (kod Bršadina).

1.4.1991. Jugoslavenska vojska (JNA) i vodstvo pobunjenih Srba iz Teritiorijalne obrane (TO) dijele oružje i streljivo Srbima po mjestima diljem Hrvatske.
SAO Krajina donosi odluku o "prisajedinjenju" "Srpske republike" sa Srbijom i uvodi pravni sustav Srbije odnosno Jugoslavije. U Borovu Selu postavljene su barikade, a četiri policajca iz policijske stanice Vukovar su pretučena.

2.4.1991. Srbi po Slavoniji iseljavaju žene i djecu u Vojvodinu i druge dijelove Srbije uz istovremeno postavljanje barikada. Vukovar je blokiran, a provaljeno je i u skladište Civilne zaštite.

3.4.1991. Borbena gotovost JNA, u vukovarskoj vojarni podignuta je na najvišu razinu.

5.4.1991. Jedanaest (11) srpskih nacionalnih stranaka donosi odluku o formiranju srpske paravojske koju upućuje u Hrvatsku, na "zapadne granice Srbije".

10.4.1991. Donesena je odluka o osnivanju Zbora narodne garde, a počela je i gradnja komunikacije između sela Bogdanovci i Marinci, od posebnog značaja za Vukovar.

26.4.1991. Policijska stanica Vukovar izdaje priopćenje o pucnjavama tijekom noći.

2.5.1991. Četnici u Borovu Selu mučki su ubili dvanaest (12) hrvatskih policajaca. JNA otvoreno stala na stranu četnika.

3.5.1991. Četnički pokret iz Srbije priopćuje da su sudjelovali u borbama kod Borova Sela.

5.5.1991. U selu Bogdanovci mještani su svojim tijelima onemogućili prolaz tenkovima JNA.

7.5.1991. Smijenjen je "komandant" vukovarskog garnizona, Hrvat, a na njegovo mjesto dolazi kapetan, Srbin. U skladu s pozivima premijera RH u hrvatskim selima uklonjene su barikade, ali ne i u srpskim selima, te i dalje nije moguć promet između Vukovara, Osijeka i Vinkovaca. Primijećeno je masovno iseljavanje Srba iz vukovarske općine. Izvršno vijeće SO Vukovar na izvanrednoj sjednici utvrđuje mjere za smirivanje stanja u općini.

9.5.1991. U Vukovaru borave izaslanstva SIV-a i Vlade RH. Za razliku od izaslanstva SIV-a, Vlada RH ne odlazi u Borovo Selo jer ne želi razgovarati s teroristima.

20.5.1991. Iz Mirkovaca i Bobote prijete da bi se moglo "ponoviti Borovo Selo" ako Hrvati ne puste njihove ljude. JNA intenzivno izviđa, obilazeći s dva transportera i jednim pitzgauerom, sela Privlaku, Otok, Komletince i Nijemce u vinkovačkoj općini.

27.5.1991. Uhićen je sudac vukovarskog suda i optužen za oružanu pobunu.

28.5.1991. U Zagrebu je održana prva smotra Zbora narodne garde.

3.6.1991. Iz sela Bršadin iseljavaju se hrvatske obitelji. Nakon incidenta u Sremskim Čakovcima, kada je iz jednog automobila pucano po građanima nakon nogometne utakmice, u to selo stiže 17 tenkova, 4 oklopna i 2 sanitetska vozila JNA. Tom prilikom ranjena su dva Hrvata i dovezena u bolnicu.

13.6.1991. Iz Spačvanske u Županjsku šumu, usred bijela dana prelazi, sedam četnika sa svim obilježjima. Bilježi se i intenzivno kretanje vojnih vozila. Kroz Nuštar prošla su tri oklopna transportera s cijevima teških mitraljeza okrenutim ka naselju. Desetak tenkova viđeno je i u Markušici.

15.6.1991. Bojna "Zrinski" došla je u Vukovar gdje je ostala sljedećih 30 dana.

17.6.1991. Vojska je u Boboti izgradila poljsku bolnicu, a uz pomoć Srba iz Gaboša i drveni most preko Vuke. Tako su povezali Gaboš, Ostrovo, Markušicu, Podrinje i Adu s

Mlakom i više ne moraju ići preko hrvatskih sela Tordinaca i Antina.

24.6.1991. U Banja Luci je dogovorena zajednička borba bosanskih i hrvatskih Srba protiv Hrvatske.

25.6.1991. 3. bojna 1. gbr došla je u Ilok (oko 180 ljudi).

27.6.1991. U Bosanskom Grahovu proglašeno je spajanje Kninske i Banjalučke krajine. U Sloveniji je započela oružana agresija JNA. Vukovar nadlijeću dva vojna helikoptera. U Borovo Selo stiže šest autobusa dobrovoljaca iz Srbije. Pri bombardiranju iz zrakoplova JNA, trojica pripadnika ZNG-a pogibaju, a nekoliko ih je ranjeno.

28.6.1991. U Borovu naselju 30-ak terorista napada hrvatski kontrolni punkt. Napad je odbijen, a Vukovar je opet potpuno blokiran. Doznaje se da je dan ranije, oko 20 tenkova i oklopnih vozila, opkolilo silos Đergaj zahtijevajući da se od tamo povuče Zbor narodne garde, koji je čuvao silos. U silosu se nalazila pšenica iz hrvatskih robnih rezervi.

30.6.1991. Nađen je mrtav Srbin koji je radio na prodaji oružja u vukovarskom "Veleprometu". Mještani Borova Sela dobivaju od vojske gliser koji patrolira Dunavom. Na granici Hrvatske i Srbije nalaze se jake tenkovske snage stacionirane u vojnom logoru Morović, tri kilometra od Lipovca, nekad vojnog lovišta. Kod Iloka, srpska "milicija" ulazi oko 1500 metara u hrvatski teritorij.

1.7.1991. Četnici i jugoslavenska vojska krenuli su noću u iznenadni napad iz Borova Sela na Borovo naselje koje kontroliraju jedinice ZNG-a i policije.

2.7.1991. Na Sajmištu, vukovarskom naselju, ubijena su dva pripadnika ZNG-a.

4.7.1991. Obranjeno je Borovo naselje. Sve ulice su ponovo pod nadzorom hrvatskih snaga.

5.7.1991. Borovo naselje je očišćeno od terorista. Sekretarijat narodne obrane općine Vukovar izdaje priopćenje u kojem spominje da se u Vukovaru bori 210 pripadnika redovnog sastava i 460 pričuvnih pripadnika ZNG-a. Na silosu Đergaj teže su ranjena tri pripadnika MUP-a.

7.7.1991. Potpuno je iseljeno selo Ćelije koje je u dva navrata bombardirano iz Silaša. Napadnut je i centar za obuku MUP-a u Erdutu, a uništen je i prvi tenk na Iločkom mostu.

8.7.1991. Raketirana je "Principova" baza 3. bojne 1.gbr u Iloku.

10.7.1991. Selo Ćelije potpuno je spaljeno. Zbog oružanih provokacija četnika i pripadnika JNA, u vukovarsku bolnicu svakodnevno stižu novi ranjenici.

20.7.1991. Na graničnom području Srbije i Hrvatske JNA pregrupira nove postrojbe. Iz pravca Adaševaca i Kukujevaca u Šid stiže 50-ak teških topova. Iz Vukovara se i dalje iseljavaju srpske obitelji.

21.7.1991. Vukovar obilazi Predsjednik RH sa suradnicima. Istodobno oklopni transporteri i kamioni JNA obilaze srpska sela. Vojni zrakoplovi u brišućem letu nisko nadlijeću Vukovar, raketiraju zgradu u kojoj su smješteni pripadnici ZNG-a u selu Novi Čakovci (ubijena su tri, a ranjeno je deset pripadnika ZNG-a). Borovo naselje trpi minobacački napad iz Borova Sela.

24.7.1991. Vlada RH imenuje povjerenika za Vukovar. Osniva se i Krizni štab za bolnicu Vukovar.

28.7.1991. Napad na zapadni dio Vukovara iz smjera Trpinje, Orlovače i Borova Sela. Najprije je otvarana mitraljeska vatra po hrvatskim položajima, a potom su aktivirani i minobacači. Bilježi se i kretanje vojne kolone prema srpskim selima, a prekinute su i sve telefonske veze Vukovara s ostatkom svijeta. Teško je ranjeno nekoliko pripadnika ZNG-a i MUP-a i svi su primljeni u bolnicu.

29.7.1991. Završena izgradnja puta između sela Bogdanovci i Marinci, a put je nazvan "Ladoga Vukovara".

30.7.1991. U Borovu Selu boravi beogradsko izaslanstvo, a bivši gradonačelnik Vukovara, Srbin, izjavljuje kako su konačno odlučili da više neće živjeti niti u RH niti sa Hrvatima.

1.8.1991. Iz Borova Sela napadnuta je policijska stanica u Dalju te civilni objekti u Vukovaru i Borovu naselju. Napadu se pridružuje JNA iz Bačke. Dva zrakoplova JNA mitraljiraju

tvornicu "Borovo". Oko Vukovara bilježi se pojačano kretanje vojnih vozila. U podrumu vukovarske bolnice organizirana je operacijska dvorana. Ranjenici i bolesnici spušteni su s drugog kata u podrum.

3.8.1991. „Čarke" na Lužcu rezultirale su uspostavom kontrole hrvatskih branitelja nad tim područjem pri čemu je jedan branitelj poginuo, a desetak ih je ranjeno.

8.8.1991. U Vukovar dolazi premijer Vlade RH te razgovara s predstavnicima SO Vukovar i PU Vukovar. Predstavnici hrvatske vlasti preporučili su da stanovništvo Vukovara ne napušta svoja ognjišta, a vukovarski Sekretarijat narodne obrane uvodi dozvole za izlazak iz grada. Iz Vukovara su, prema moru, otišla 33 autobusa sa djecom.

11.8.1991. Ministar obrane RH izjavljuje kako je Vukovar jedan od najvažnijih dijelova obrane RH.

13.8.1991. Žestoki napad na Borovo naselje i Vukovar iz Borova Sela te s vojnih brodova na Dunavu. U tri i pol sata na grad je palo oko 120 projektila.

14.8.1991. Počinje rat u Baranji. Iz Borova Sela i s vojnih brodova predvečer počinje napad kojem prethodi snajperska vatra iz Borova Sela. Na grad je palo više od 130 projektila raznih kalibara. Ranjeno je sedam osoba, od čega petoro teže.

15.8.1991. Dan prolazi relativno mirno, uz pokrete vojske na cesti Šid - Vinkovci kod Tovarnika i odvoženje pšenice prema Srbiji. Vojska je iz vozila po Tovarniku bacala list "Narodna armija".

18.8.1991. Kroz Tovarnik se kreću vojne kolone. U vukovarskoj općini vojska JNA se nalazi u tri većinski hrvatska sela i u svim selima sa srpskom većinom, uključujući Borovo Selo, ekonomiju Orlovnjak te selo Klisu. Najveći dio vojske bio je iz novosadskog i sremsko-mitrovačkog korpusa, uglavnom pješaštvo i oklopno-mehanizirane jedinice. Procjenjuje se kako Vinkovcima i Vukovaru predstoje teški dani ako se Ilok ne brani.

22.8.1991. Vukovar, Ilok i Tovarnik nadlijeću zrakoplovi u niskom letu. Agresori se i dalje utvrđuje i dovoze nove tenkovi.

23.8.1991. Vukovar je posjetio ministar obrane RH.

24.8.1991. Ekonomiju Opatovac i silos Đergaj nadlijeću i mitraljiraju zrakoplovi JNA. Pri drugom naletu, ZNG uzvraća i pogađa oba zrakoplova. Srušene pilote spašavaju vojni helikopteri. U Vukovaru je mirno, ali ima dojava o velikoj koloni vojnih vozila s rezervistima. Na snazi je odluka o zabrani kretanja vojnih vozila te o njihovu praćenju i pregledu. Jedina sigurna cesta je Vinkovci - Nuštar - Marinci - Bogdanovci.

25.8.1991. Kao odmazda za srušene zrakoplove, počinju dotada najžešći napadi na Vukovar i Borovo naselje. Iz vukovarske vojarne izlaze tenkovi, a kao povod se koristi incident koji se zbio kada je vojna kolona, koja se kretala iz Vukovara u Borovo selo, skrenula s puta na Borovskoj cesti i naišla na minsko polje. Jedan vojnik je poginuo, trojica su ranjena. Pri izlasku iz vojarne, jedan tenk je uništen, tri su onesposobljena, a dva kamiona su izgorjela. JNA se pridružuju i teroristi iz Borova Sela, Trpinje i Bršadina te iz vukovarskog naselja Petrova Gora. Pucaju i snajperisti, a nad Vukovarom lete zrakoplovi JNA zbog čega je i dva puta oglašena zračna opasnost. Oko podne, vukovarski Krizni štab i vojarna dogovaraju prekid vatre, povlačenje tenkova i vojske u vojarnu, ali unatoč tome s vatrom nastavljaju teroristi iz Borova Sela, Trpinje i Bršadina, a zrakoplovi napadaju hrvatske položaje kod Vukovara i Opatovca. MIG-ovi raketiraju silos Đergaj s 30-ak raketa zrak-zemlja. Minobacački projektili razrušili su dvije operacijske dvorane u vukovarskoj bolnici. Kod nadvožnjaka na smjeru Bogdanovci - Vukovar onesposobljen je prvi tenk JNA.

26.8.1991. Počinje nova ofenziva na Vukovar i to zračnim napadom s pet zrakoplova tipa “galeba”. Gađano je središte Vukovara i Borovo naselje. Dvije rakete zrak-zemlja pogađaju i vukovarsku bolnicu. Ilok, Vukovar i Borovo naselje opkoljeni su tenkovima i transporterima. Vukovar je gađan iz zrakoplova (i kazetnim bombama), topova i minobacača, iz Borova Sela, Trpinje, Bršadina te s teritorija Srbije. Radio Vukovar šalje apel za hitnu pomoć u ljudstvu, oružju i sanitetu jer radio je jedina veza sa svijetom. Na Vukovar i Borovo naselje palo je više od 1200 granata. U posljednjem napadu avioni su pogodili i vukovarsku trafostanicu te grad ostaje bez struje. U Vukovar stiže specijalna antiteroristička jedinica ZNG-a.

27.8.1991. JNA prvi put koristi VBR - “oganj”. Jedinici JNA, koja se nalazi između Vukovara i Bogdanovaca pokušava se, iz Negoslavaca, pridružiti još jedna kako bi zatvorile krug. Mitraljiranjem iz zrakoplova, pogođena je naftna crpna stanica u Opatovcu. Na Vukovar i Borovo naselje napadi traju od ranog jutra, a napada se iz uobičajenih uporišta: Borova Sela, Trpinje, Bršadina i iz vukovarske vojarne. U Vukovar su stigle nove snage MUP-a Hrvatske i Zbora narodne garde.

28.8.1991. Napadima iz Borova Sela, Trpinje, Bršadina i Lipovače pridružuju se teroristi iz Negoslavaca, a VBR-ovi gađaju i s teritorija Srbije. U opkoljenom Vukovaru otvara se i druga fronta - napadnuto je i naselje Mitnica. Grad posjećuje posebni izaslanik Europske zajednice, a malo prije njegova odlaska započinje bombardiranje. Iz Šida k Vukovaru kreće vojna kolona od 43 oklopna borbena vozila i s dvije konstrukcije pontonskog mosta. U vukovarskoj bolnici je više od 70 ranjenika.

29.8.1991. Velika vojna kolona iz Sremske Mitrovice kod Šida ulazi u Hrvatsku. Kod Tovarnika se, od 300 vozila iz kolone, ukopavaju tri tenka, dva transportera, 30 pitzgauera i osam samohodnih topova. Iz Vukovara se preko naselja Lužac, poljskim putem preko Bogdanovaca evakuiraju žene i djeca. Vukovar dobiva telefonske veze, ali samo iz Vukovara k drugim gradovima. Vojska zauzima odašiljač Radio Vukovara. Iz grada se čuju apeli za pomoć jer ponestaje oružja, sanitetskog materijala, lijekova i druge opreme i sredstava.

30.8.1991. Vukovar dobiva struju, vodu i telefonske veze. Nakon mirnog prijepodneva, poslijepodne počinju novi napadi iz svih oružja. Najžešća vatra otvara se iz Dalja.
Napadu se pridružuju i postrojbe JNA iz vojarna te topništvo s brodova. Iz vukovarske vojarne pokušan je pješadijsko-oklopni prodor koji je odbijen. Grad nadlijeću zrakoplovi. Intenziviraju se napadi na Tordince, Antin, Korođ i Jankovce. Dvije su osobe lakše ozlijeđene.

31.8.1991. U napadu na Mitnicu i Borovo naselje ranjeno je 26 civila od čega devetoro djece. Od 800 ispaljenih projektila zapalila se Vinarija. Borovo naselje i dio Vukovara ostaju bez struje. Između Vučedola i Sajmišta nalazi se kolona od 120 vojnih kamiona.

1.9.1991. Relativno miran dan uz pregrupiranje vojske. Iz Šida u blizinu Negoslavaca stiglo 40 tenkova.

2.9.1991. Vojna kolona od 12 tenkova na cesti Orolik - Negoslavci naletjela je na minsko polje pri čemu je uništen jedan tenk. JNA, za postavljene mine, optužuje hrvatske snage iako one mjesec i pol nemaju pristup toj cesti. Iz ostalih tenkova otvara se žestoka vatra po selu Berak. Dva tenka potom ulaze u selo i pucaju po civilima. U općoj pucnjavi pridružuju im se teroristi iz Negoslavaca, Orolika i Berka. Ne zna se točan broj ubijenih ni taoca. Vukovar i Borovo naselje ponovo su zasuti granatama, a najžešće su tučeni središte grada i Sajmište. Troje je poginulih, a petoro ranjenih. Srbočetnici okupirali selo Berak.

3.9.1991. U ranim poslijepodnevnim satima započeo je napad na Vukovar iz VBR-ova. Projektili padaju po cijelom gradu, pogođena je i tvornica "Vuteks". Doznaje se da je u Berku poginulo 10 talaca, a 10-ak tenkova ušlo je u Stare Čakovce. Srbi su okupirali selo Tompojevci.

4.9.1991. Za razliku od proteklih dana, neprijatelj više ne pokušava pješadijske proboje, već u pravilnim razmacima Vukovar i Borovo Naselje zasipa projektilima VBR-a iz Bačke.

5.9.1991. U jutarnjim satima započinje najžešći napad dotada. Na Vukovar i Borovo naselje dolijeću granate i rakete iz Negoslavaca, s brodova s Dunava, a pridružuju se i teroristi iz Bačke, Borova Sela, Bršadina. Napadnut je Lužac, Mitnica, Sajmište. Hrvatski Radio Vukovar građanima prenosi poruke Kriznog štaba da ne izlaze iz skloništa i da će hrana biti podijeljena. Na grad svake minute padne jedna granata ili raketa. Srbi su okupirali selo Sotin.

6.9.1991. Od poslijepodnevnih sati Vukovar i Borovo naselje trpe napade iz svih oružja i iz svih neprijateljskih pravaca. Napad počinje i na Marince, selo na cesti od Nuštra prema Vukovaru kojom jedino stiže pomoć u Vukovar.

7.9.1991. Samo nekoliko sati nakon potpisivanja jednog od brojnih primirja, Vukovar, Borovo naselje i Bogdanovci ponovo su gađani. Prije pokušaja pješadijskog proboja, topnički napad je trajao četiri sata. U napadu je sudjelovalo više od 40 tenkova iz Vučedola i Bršadina te minobacači iz Borova Sela. U gradu nema većih problema s opskrbom. Pomoć stiže iz svih slavonskih gradova.

8.9.1991. Nakon 30 sati mira, uz pregrupiranje srpskih snaga kod Bogdanovaca i Petrovaca, kako bi odsjekli jedini put u Vukovar sa zapadne strane, ravnateljica vukovarske bolnice iznosi podatke o 36 poginulih i 210 ranjenih i upozorava na činjenicu malog broja radnog osoblja u bolnici. Hrana u sklonište dolazi organizirano. Veća skloništa imaju i jednu medicinsku sestru.

9.9.1991. Vukovar ponovo dobiva struju i vodu. ZNG potiskuje tenkove smještene kod Vučedola prema Sotinu.

10.9.1991. Bačko topništvo JNA napada Bogdanovce. Tenkovi kod Bogdanovaca pucaju po Lušcu. Krizni štab Vukovar, u skladu s odlukom MUP-a Hrvatske donosi odluku o policijskom satu od 23,00 do 5,00 ujutro. Iznesen je podatak da su hrvatske snage uništile 39 tenkova i oklopnih transportera. Ranjeno je sedam osoba.

11.9.1991. Vukovar je napadnut iz naselja Petrova Gora. Dolazi i smjena djelatnicima varaždinske PU (oko 180 ljudi) koji ostaju do okupacije Vukovara.

12.9.1991. Napad na središte Vukovara, Mitnicu, Lužac, Sajmište, Borovo naselje i Bogdanovce traje sedam sati. U naselju Lužac pokušan je tenkovski napad kako bi se prekinule sve veze između Vinkovaca i Vukovara.

13.9.1991. S položaja JNA kod Bogdanovaca ispaljene su dvije rasprskavajuće granate u tvornički krug "Borova" prepun radnika. Devet je osoba poginulo, šest ih je ranjeno. Predstavnici Međunarodnog crvenog križa posjetili su vukovarsku bolnicu i vojarnu gdje su pregovarali o puštanju talaca iz Berka. Hrvatskoj strani predlažu puštanje srpskih terorista po principu "svi za sve".

14.9.1991. Započinje totalni napad na Vukovar i sve što je dotada viđeno činilo se kao "dječja igra". Napad traje osam sati iz svih uporišta i iz sveg oružja. Izbrojano je 10 nadlijetanja zrakoplova (koji su bacali kasetne bombe i mitraljirali), 100 tenkova, 60 raketa iz VBR-a, tisuće vojnika. Za vrijeme zrakoplovnog napada, hrvatske snage napale su vojarnu jer su tenkovi izišli u grad pokušavajući se spojiti s jedinicom u Negoslavcima. U gradu nema vode, struje ni telefonskih veza. Iz Šida je do Negoslavaca stiglo 10 oklopnih vozila i 22 kamiona.

15.9.1991. Vode se najžešće bitke u posljednja 22 dana. Najjači napad je na Sajmište i Trpinjsku cestu. Po Vukovaru, Borovu naselju i Bogdanovcima projektili padaju iz svih smjerova i iz svih oružja. U napad prvo kreće 110 tenkova koje prati oko tisuću ljudi. Pojačani su i napadi zrakoplovima. Napadnuti su i Marinci, a pokušan je prodor kod MZ Alojzije Stepinac, zatim iz Bršadina, Trpinje, Negoslavaca i Lipovače. Borbe se rasplamsavaju. Dvadesettri osobe su ranjene.

16.9.1991. Žestoki sukobi vode se oko vojarne iz koje žele izaći tenkovi i pridružiti se onima u Negoslavcima. Borbe se vode i na Mitnici gdje, baš kao i u naselju Lužac, tenkovi i pješadija pokušavaju prodor u grad. Hrvatske snage broje 34 uništena tenka u posljednja tri dana, ali i 6 poginulih i 83 ranjena branitelja. Izbrojano je 26 napada zrakoplovima. Kod Negoslavaca se i dalje gomilaju snage pojačane sa šest novih tenkova, pet oklopnjaka i oko stotinu vojnika. Te su snage trebale pomoći jedinici kod Negoslavaca pri spajanju s jedinicom kod Bogdanovaca. JNA je blokirala cestu Tovarnik - Sotin. Poradi neredovitog snabdijevanja hrvatske snage napuštaju silos Đergaj, vrlo bitan objekt za obranu grada. Četnici najavljuju masakr nad uhićenim nesrpskim stanovništvom. Preko Radio Vukovara traži se pomoć u tehnici i ljudstvu kako bi se zamijenili umorni branitelji.

17.9.1991. Na Trpinjskoj cesti pokušan je prodor iz smjera Trpinje. U vukovarsku vojarnu stiže pojačanje iz Srbije. Vukovarski branitelji topovima su potopili dvije skele na Dunavu, ali iz Šida stiže pojačanje u dvije kolone po 10-ak tenkova i oko 30 kamiona. U Vojvodini novosadski korpus vrši popunu mobilizacijom.

18.9.1991. Na Trpinjskoj cesti i kod Lušca pokušani su tenkovski prodori u grad. U blizini Negoslavaca ukupno je 200 vojnih vozila. Na Mitnicu su bačeni bojni otrovi. U vojarni se nalazi 15 zarobljenih civila.

19.9.1991. Napadi na ceste Nuštar - Marinci i Bogdanovci - Vukovar kako bi se presjekla svaka mogućnost dolaska pomoći u Vukovar. Za to vrijeme, u vojarnu stiže nova tenkovska jedinica iz Šida. Najjača vatra otvarana je VBR-ovima iz Bačke, a djelovali su i zrakoplovi. U Vukovaru su popravljeni vodovod i električni vodovi. Dvije osobe su poginule, a četiri su ranjene.

20.9.1991. Kod Orolika se smještaju tenkovi. Napad na grad ne prestaje. Poslije podne na Vukovar su bačene kazetne bombe. Gori dvorac Eltz.

21.9.1991. Kod sela Tovarnika, u četiri sata žestokih borbi, srbočetnici su okupirali selo. U Vukovaru mirno prijepodne, a poslijepodne bombardiranje kazetnim bombama. U Borovu naselju i na Sajmištu vode se pješadijske borbe. Ponovo nestaje struje i vode.

23.9.1991. U tijeku neprekidnih napada, u gradu je otkriveno 40 snajperista. Navečer napadi na Marince i Nuštar.

24.9.1991. Zapovjedništvo obrane Vukovara priopćava da je u mjesec dana uništen 131 tenk, srušeno 16 zrakoplova, a iz stroja je izbačeno oko 2.000 ljudi.

25.9.1991. Iz Borova Sela odlazi 10 autobusa u Dalj, a iz Petrove Gore 4 autobusa u smjeru Negoslavaca. Borovo naselje trpi napade iz svih smjerova, a iz Negoslavaca pokušan je tenkovski proboj. Zbog prohodnosti ceste Vinkovci - Vukovar grad je bolje opskrbljen, a dolazi i pomoć iz vojarni koje je zauzela Hrvatska vojska.

26.9.1991. "Uobičajeni" dan: prijepodne mirno, poslijepodne i navečer napad VBR-ovima iz Bačke te iz Bršadina, Negoslavaca, Borova Sela i Lipovače. Neprijatelj napada i minobacačima te tenkovima, a iz Borova Sela pokušava i pješadijski prodor. Tovarnik također trpi jake napade, bombe se bacaju i u skloništa. Zapovjedništvo Operativne skupine Vinkovci - Vukovar procjenjuje da slijedi nova ofenziva.

27.9.1991. Građani su 35. dan neprekidno u skloništima. Na Sajmište, Mitnicu i Borovo naselje iz Negoslavaca, Petrove Gore, Borova Sela i Bršadina pada više od 450 projektila. Borovo naselje odbija napad 500 vojnika i 20 tenkova. Na vukovarsko područje stižu i promatrači EZ-a koji predlažu prekid vatre na što pristaju hrvatske snage dok novosadski korpus to odbija i dovodi nove snage. U potpuno iseljeni Lovas stiže 150 neprijateljskih tenkova.

28.9.1991. Napadi na Vukovar, Borovo naselje, Bogdanovce i Tordince. Promatrači Europske zajednice izabiru Ilok kao centar za nadgledanje stanja u Vukovaru i Vinkovcima. U Iloku pregovaraju predstavnici RH i vukovarske općine s promatračima EZ-a i komandom novosadskog korpusa.

Promatrači ponovo predlažu prekid vatre, hrvatska strana opet pristaje, a JNA “razmišlja”.

29.9.1991. Napadi na sela Marinci, Cerić i Nuštar. Vojska pokušava prodor preko Petrovaca ne bi li zauzela važan položaj južno od Vukovara i napravila nesmetanu komunikaciju prema Mirkovcima, preko Starih i Novih Jankovaca. Vukovar je gađan iz svih uporišta agresora. Na Sajmištu se vode borbe. Hrvatske snage ulaze među neprijateljske položaje i pokušavaju probiti obruč. Po njima se puca iz naselja Petrova Gora. Hrvatske snage su otišle iz Tovarnika. Zapaljen je izvor nafte kod Đeletovaca. Ranjen je jedan belgijski novinar.

30.9.1991. Iz Vukovara se upozorava da se događaju presudni trenuci na vukovarskom ratištu: Neprijatelj je krenuo u odlučujuću bitku što dokazuju pojačani napadi iz smjera Negoslavaca i dolazak novih snaga iz Šida. Hrvatski branitelji pod kontrolom drže sva ratišta, ali traže više tehnike kao bi mogli krenuti u protunapad. Iz Negoslavaca je pokušan proboj u Mitnicu. U Šid je stiglo oko 400 vozila koja će biti raspoređena na nekoliko fronti. Sajmište i Petrovci stalno su zasipani projektilima. Dva zrakoplova tipa MIG mitraljiraju i bombardiraju grad, bacaju i kazetne bombe. Grad nema struje, vode, lijekova, kruha, mlijeka i drugog.

1.10.1991. Vukovar je u potpunom okruženju srpskih snaga. Najkritičnije je na Sajmištu gdje neprijatelj napada s oko 30 tenkova i 600 pješaka. Srbi zauzimaju sela Marince i Cerić u vinkovačkoj općini nakon čega se Vukovar našao u potpunom okruženju. Žestoko je napadnuto i selo Bogdanovci. Okupirano je selo Lovas.

2.10.1991. Započinje odlučujući napad na Vukovar. Iz Negoslavaca, vojarne i Petrove Gore gađa se središte grada, a iz Lipovače, Trpinje i Borova Sela gađa se Borovo naselje. Iz Bršadina gađa se po Bogdanovcima. Brodovi s Dunava i VBR-ovi iz Bačke gađaju po cijeloj liniji fronte. Na naselja pada više od tri tisuće projektika, od toga 37 granata na bolnicu. Grad je potpuno odsječen.

3.10.1991. Na grad je palo stotinjak projektila. Izbrojano je da je tijekom jučerašnjih napada uništeno oko 30 tenkova i 200 jugogardista iz Beograda.

4.10.1991. Grad se napada samo iz daljine. Nema pješadijskih proboja. Napadnuta je Bapska. S Radija

Vukovar apelira se za hitnu pomoć i poručuje da "Vukovar neće pasti".

5.10.1991. Grad se najžešće gađa VBR-ovima iz Bačke, a na vukovarsku bolnicu pada i "krmača". Napada se i Bapska. Oko tenkovskog gnijezda na raskrižju na cesti Bogdanovci - Vukovar vode se teške borbe. Povjerenik Vlade RH upućuje apele za pomoć i upozorava na dramatično stanje, posebno u vukovarskoj bolnici.

6.10.1991. Na Vukovar i Borovo Naselje pada više od 5 tisuća projektila. Zrakoplovi su nadlijetali grad 15 puta, izbacivši pritom 700-800 raketa i bombi. Pješadijski proboj pokušan je iz Petrove Gore. U posljednja tri dana na grad je palo oko 11 tisuća projektila.

7.10.1991. U 45 dana u Vukovaru je poginulo 158, a ranjeno 654 osoba. Iz Orlovače i Lipovače pokušani su prodori na Trpinjsku cestu prepunu uništenih tenkova. Napadima se pridružuju i tenkovi kod silosa Đergaj. Na Mitnicu su bačene kazetne bombe, a na središte grada bojni otrovi.

8.10.1991. Hrvatski Sabor obvezuje državne i vojne vlasti da učine sve za pomoć Vukovaru jer Vukovar ne smije pasti. Prvi put nakon 46 ratnih dana u gradu je mirno.

9.10.1991. Ponovo žestoki napadi iz Negoslavaca VBR-ovima. Neprijatelj pokušava proboj. U vukovarskoj bolnici tvrde da svaki dan strada oko 30 ljudi i apeliraju na građane da ne izlaze iz skloništa.

10.10.1991. Započinje nova ofenziva. Tijekom noći na grad pada više od tisuću projektila. U rano jutro počinje tenkovsko-pješadijski napad pojačan i napadima s Petrove Gore. Ukupno 300 ljudi napada Sajmište. Jedna artiljerijska granata pogađa sklonište. U bolnici je stanje užasno. Osmi je dan potpune blokade. Kruži priča o evakuaciji 15.000 ljudi. U Vukovaru se vode borbe "prsa o prsa". Napad u kojem sudjeluje 600 vojnika, tenkovi iz Petrove Gore i vojni specijalci iz Beograda traje 10 sati. Pet je mrtvih, a 15 ranjenih branitelja. Prema dogovoru postignutom u zagrebačkom hotelu "I" iz Đakova kreće konvoj pomoći u Vukovar.

10./11.10.1991. Zapovjednik obrane Vukovara se, sa petnaestak hrvatskih branitelja, probio do Vinkovaca.

11.10.1991. Konvoj prolazi kroz Vinkovce, ali se zaustavlja u Nuštru zbog napada agresora. Put nastavljaju nakon prekida vatre. JNA, na potezu između Nuštra i Marinaca, vraća novinare jer im ne dozvoljava im nastavak puta s konvojem. JNA zaustavlja konvoj i u Marincima i zahtijeva detaljan pregled vozila, da se JNA brine o konvoju te da se promatrači EZ-a vrate u Zagreb. Konvoj se vraća u Vinkovce. Dio putuje u Đakovo, dio u Osijek. Konvoj nadlijeću tri zrakoplova iz kojih je otvarana i vatra. Istodobno po Vukovaru i Borovu naselju neprijatelj nastavlja napadati. Ponovo su bačeni bojni otrovi iz Bačke i s teritorija Srbije.

12.10.1991. Konvoj ni danas ne stiže u Vukovar. Dolazak konvoja u Vukovar JNA uvjetuje deblokadom borongajske vojarne u Zagrebu. Neprijatelj pokušava proboj na Sajmište. Potom iz Vučedola gađa Mitnicu, a iz Trpnje i Bršadina Trpinjsku cestu i Borovo naselje. Glavna meta napada je bolnica na koju je iz Bačke gađano VBR-ovima.

13.10.1991. Hrvatska vojska izvodi protunapad kod Vinkovaca i ulazi u Marince. Na Vukovar padaju granate iz Dalja, Trpinje, Borova Sela i Bačke. Zrakoplovi nadlijeću, na velikim visinama, i bacaju dvije “krmače”. Gađana je i bolnica. Hrvatska vojska uspijeva pomaknuti liniju fronte sa Sajmišta prema Negoslavcima. Organizirana je predaja grada Iloka, sela Šarengrad, Mohovo, Opatovac i Bapska.Konvoj pomoći luta vukovarskom okolicom. Stiže u vojarnu JNA i to preko Petrovaca, a ne preko Marinaca, jer im je rečeno da je sve minirano.

14.10.1991. JNA predlaže da konvoj u Vukovar uđe preko Sajmišta, što Hrvatska vojska odbija jer je to prva linija obrane od neprijatelja iz vojarne. Konvoj se vraća u Đakovo, a u Zagrebu ponovo počinju pregovori. Iz vukovarske bolnice stiže poruka da ranjenici pristaju otići samo preko Marinaca.

15.10.1991. Na grad pada preko 3.000 granata. U Zagrebu je održana konferencija za novinare sudionika neuspjelog konvoja pomoći za Vukovar, a najavljuje se i priprema novog konvoja kojeg bi istim putem, preko Marinaca i Bogdanovaca organizirali “Liječnici bez granica”. Ekipu bi činilo 16 stranih liječnika i medicinskih sestara, a prijedlog prihvaća i JNA.

16.10.1991. Vukovar trpi stalne napade. Najžešći napadi su na naselja Lužac i Sajmište gdje je pokušan i pješadijski proboj.

17.10.1991. Dogovoren je proboj konvoja pod vodstvom "Liječnika bez granica". Ispred konvoja trebaju ići europski promatrači. Napadi na Vinkovce slabe, JNA sve snage koncentrira na Vukovar. Hrvatske snage u Vukovaru zahtijevaju da se situacija riješi vojnim putem te da se u tom smislu koordiniraju snage iz Osijeka, Đakova, Našica, Vinkovaca, Županje i Slavonskog Broda. Neprijatelj ponovo pokušava proboj na Sajmište. Gađana je i bolnica. Uz tenkovsku podršku neprijatelj uspijeva ući u Borovo naselje gdje se vode borbe "prsa o prsa". Prilikom čišćenja naselja Lužac, otkriven je plan "Velebit", plan JNA za dugotrajni zimski rat u vukovarskoj općini.

18.10.1991.Zapovjedništvo Hrvatske vojske za Vukovar ponavlja da je potrebno "samo malo" snage za vojnu deblokadu Vukovara. Nakon relativno mirne noći, ponovo počinju napadi i to istodobno na nekoliko vukovarskih fronti. U naselju Lušcu uhićeno je osam četnika, uništen je pontonski most na Vuki, a dio šume Đergaj očišćen je od neprijatelja. Zarobljeno je i dosta oružja.

19.10.1991. Konvoj konačno ulazi u vukovarsku bolnicu gdje je preuzeto 109 ranjenika, a ukupno 114 osoba. Nakon sat i pol konvoj kreće nazad prema Bogdanovcima. Upravo s te strane Vukovar se istodobno napada. Ispred Bogdanovaca JNA skreće konvoj na poljski put i opkoljava ga tenkovima, uz obrazloženje da je to potrebno iz sigurnosnih razloga. Prilikom povratka jedno vozilo iz konvoja je, na području pod kontrolom JNA, naletjelo na minu pri čemu su ranjene dvije medicinske sestre i prebačene u beogradsku Vojnu bolnicu. Navečer konvoj nastavlja put preko Orolika prema Vinkovcima i dalje k Đakovu.

20.10.1991. Konvoj stiže u Đakovo. Istodobno, nastavljaju se napadi na Vukovar. U vukovarskoj bolnici ostalo je još 180 teških ranjenika.
21.10.1991. JNA kod Sajmišta pokušava manji prodor u grad. Bilježi se i minobacački napad na šire područje Vukovara. JNA se neobično ponaša. Povlači se iz šume Đergaj prema Bršadinu, ali je zato nekoliko tenkova pojačalo liniju kod Vučedola.

22.10.1991. Napadi traju od ranog jutra, a kod Sajmišta je pokušan prodor u grad. Gađa se iz svih uporišta i iz svih oružja bez prekida.

24.10.1991. Grad je izložen paljbi iz Petrove Gore, Negoslavaca, Trpinje, Bršadina i vojarne. Gađaju se skloništa i bolnica, a građani već 64. dan ne izlaze na svjetlo dana. Svakih 15 minuta padne jedna granata. Vojne jedinice se i dalje pojačano kreću, a u vojarnu stižu nove oklopne i motorizirane jedinice.

25.10.1991. Gađa se iz svih uporišta i iz svih oružja po cijelom gradu. U bolnicu je dovezeno osam novih ranjenika. Po drugi put je organizirana telefonska konferencija za novinstvo sa Zapovjednikom obrane Vukovara i povjerenikom Vlade RH za Vukovar koji ukazuju da posljednjih 5-6 dana nema toliko pješadijskih napada, ali da topnički napadi ne prestaju. Upozoravaju da je u skloništima hladno i da nema dovoljno hrane.

27.10.1991. Otvaraju se nova ratna žarišta. Vodi se bitka za Tordince. Vojska dovlači nova pojačanja iz Šida u Mirkovce.
28.10.1991. U noći na cijelom istočnom bojištu traju napadi - od Mirkovaca do Šida. Najkritičnije je kod Tordinaca. U tijeku noći na Vukovar je palo više od 500 projektila, a jutro je bilo nešto mirnije. Bolnica, u kojoj se nalazi 220 ranjenika, je u potpunosti razorena.

29.10.1991. Iz Petrove Gore i Bačke cijelu noć traju paralelni napadi iz svih oružja. Zrakoplovi bacaju "krmače" na Bogdanovce i Nuštar. Branitelji su srušili jedan MIG-21.

2.11.1991. Hrvatska vojska nastoji osloboditi Marince i prekinuti blokadu koja traje 71 dan. Granate padaju bez prestanka.

3.11.1991. U Vinkovcima održana telefonska konferencija za novinare putem koje se opetovano traži hitna pomoć. Iz Vukovara stiže i demant da je palo naselje Lužac (unatoč ulasku osam tenkova) i dodaje se da je neprijatelj poražen kod naselja Budžak i na Trpinjskoj cesti. U napadu na grad sudjelovali su četnici iz Šapca i Ozrena te 70-ak oklopnih vozila. I dalje se bez prekida tuče po Sajmištu i Bogdanovcima.

4.11.1991. Zrakoplovi bacaju bombe od 500 kilograma. Vukovar je i pod stalnom topničkom vatrom, a 1.500 ljudi iz više smjerova pokušava prodor. U bolnici je 270 ranjenika. Samo tog je dana bolnica pogođena sa više od 90 granata zbog čega se promatračima EZ-a šalje hitan apel za pomoć.

5.11.1991. Ofenziva koja je počela dan ranije odbijena je uz znatne neprijateljske žrtve: oko tisuću poginulih, 20 uništenih tenkova, 8 oborenih zrakoplova. Neprijatelj pokušava proboj u Vukovar iz smjera Bršadina tzv. Starom cestom. Noću je napadan Lužac. Projektili padaju po cijelom gradu bez prestanka.

6.11.191. Situacija je kod Lipovca, na granici sa Sbijom, kritična, a napadi su sve češći. JNA gomila trupe na granici Bosne i Hercegovine s Hrvatskom. Teške borbe vode se i u Lušcu koji se koordinirano napada topništvom i VBR-ovima, nakon čega slijedi tenkovski napad uz pratnju brojnog pješaštva. Vukovarska bolnica, u nemogućim uvjetima, zbrinjava 350 ranjenika.

7.11.1991. Zapovjedništvo obrane Vukovara uvodi informativnu blokadu na vijesti iz Vukovara.

8.11.1991. Zapovjedništvo operativne skupine Vinkovci - Vukovar - Županja uputilo je Ministarstvu informiranja RH te sredstvima javnog priopćavanja poruku: “Informativna blokada vinkovačko-vukovarskog ratišta još je na snazi. Razlog su životni interesi stanovništva i branitelja istočne Slavonije. Neodgovorno je i neozbiljno od HTV-a što je u srijedu u “Dnevniku” u 19,30 sati objavila izvješće iz Vinkovaca koje su potpisali novinari anonimusi. Moramo li ponavljati da se ovdje vodi rat i da diletantizmu i neprofesionalnosti nema mjesta. Jedna pogrešna riječ ili otkriven borbeni položaj mogu stajati mnogo ljudskih života. Stoga zahtijevamo da na ovako strateški značajno i osjetljivo bojište šalju samo provjerene i iskusne reportere. Njihova izvješća moraju biti objavljena bez cenzure i političkog forsiranja jer to, iskustvo nas je naučilo, ne koristi Hrvatskoj”. U trenutku pisanja tog zahtjeva iz Vukovara se za HRT više ne javljaju novinari Radio Vukovara.

9.11.1991 Zapovjedništvo operativne grupe Vinkovci - Vukovar - Županja izvještava da neprijatelj dovodi nove snage te da borbe za Vukovar ne prestaju, a posebno na prilazima gradu, kod naselja Lužac i Budžak gdje JNA pokušava prodrijeti u grad.

10.11.1991. Prekinuta je informativna blokada Vukovara, a upućuju se i novi apeli za pomoć. Neprijatelj kreće u odlučujuću ofenzivu. Cijelu noć traju napadi tenkovima, topovima i pješadijom na Sajmište, Mitnicu i Borovo naselje. Situacija je najteža kod Sajmišta gdje tisuću pripadnika JNA

pokušava prodrijeti u grada. U skloništima na Mitnici i u Borovu naselju ima mnogo civila. Rat bukti na 100 kilometara dugoj vukovarskoj fronti. Zapovjedništvo obrane Vukovara upućuje Glavnom stožeru Hrvatske vojske molbu za hitnu pomoć.

11.11.991. Iz vukovarske bolnice upućen je još jedan apel. Pod krovom bolnice nalazi se 680 ljudi od čega je 480 ranjenika. Tijekom dana najviše je napadano Sajmište gdje je pokušan proboj. Zaustavljen je i napad na Mitnicu. Pali Bogdanovci. Do podneva je u bolnicu dovezeno 12 novih ranjenika.

12.11.1991. Načelnik Glavnog stožera Hrvatske vojske izjavljuje da je JNA tijekom vikenda uspjela ući u dva dijela Vukovara, ali ne i do središta grada. Civili iz nesigurnih skloništa su evakuirani, a Zapovjedništvo Vukovara opet apelira za pomoć Glavnom Stožeru HV-a. Neprijatelj napada na 20-ak mjesta u gradu. Vode se borbe za Lužac. Iz smjera Bršadina neprijatelj pokušava odvojiti Vukovar od Borova naselja. Kritično je i na Sajmištu, Mitnici. VBR-ovi tuku bez prestanka, grad neprestano nadlijeću i zrakoplovi.

13.11.1991. Iz vukovarske bolnice telefonom prosvjeduju kod promatrača EZ-a obavještavajući ih da je na bolnicu u jednom danu palo više od 90 projektila i da su od krhotina ranjena dva pacijenta. Jake oklopne snage i pješadija napadaju Borovo naselje. Na Sajmište nasrću četnici potpomognuti srpskim specijalcima.

14.11.1991. Stalne napade trpe Sajmište, Mitnica, Borovo naselje. Napadaju i zrakoplovi. Granate padaju i na sovjetski remorker koji je plovio Dunavom i usmrćuje dva člana posade. Zapovjedništvo obrane Vukovara i dalje smatra da je potrebna samo mala pomoć da se neprijatelj slomi.

15.11.1991. Od ranih jutarnjih sati cijeli je grad pod žestokom topničkom paljbom sa svih položaja. Najviše je projektila palo na bolnicu. Nekoliko projektila iz haubica uništava strop bolničkog skloništa. U napadu na grad korištene su fosforne bombe i bojni otrovi.

16.11.1991. Kamion Međunarodnog komiteta Crvenog križa čeka dozvolu Prve vojne oblasti da odveze lijekove u Vukovar. Noć je bila relativno mirna, nakon čega slijedi užasno jutro. Topništvo, pješaštvo i zrakoplovi nasrću na grad. Najteže borbe su u Slavonskoj ulici u Borovu naselju i

na Sajmištu. Neprijatelj otpočinje posljednju ofenzivu na Vukovar.

17.11.1991. Borovo naselje je već nekoliko dana odvojeno od Vukovara (prvi put o tome pišu i novine), a branitelji još na nekoliko točaka pružaju otpor. Šef promatrača EZ-a šalje hitno pismo generalu JNA u kojem traži da se promatračima omogući ulazak u Vukovar te da JNA jamči sigurnost ženama i djeci. Hrvatska Vlada na izvanrednoj sjednici zahtijeva od Generalštaba JNA da napravi tampon-zonu prema četnicima kako bi se spasilo civilno stanovništvo i omogućilo poduzimanje humanitarnih akcija. Također upozorava Vrhovnu komandu da bi masakr stanovništva Vukovara značio kaos kojemu je teško predvidjeti kraj. Traži se hitna evakuacija Vukovaraca uz nazočnost promatrača i Međunarodnog Crvenog križa i to cestom Vukovar - Bogdanovci - Nuštar - Vinkovci.

18.11.1991. U zagrebačkom hotelu "I" postignut je dogovor o evakuaciji ranjenika i civila iz Vukovara: 400 ranjenika, 110 djece, stotinjak starijih osoba. Dogovaraju se predstavnici Republike Hrvatske, JNA, Međunarodnog Crvenog križa, "Liječnici bez granica" te "Malteški vitezovi". Vrhovno državno vijeće RH osniva Komisiju o Vukovaru i tvrdi da su teškoće u obrani Vukovara iskorištene za plansko insceniranje defetizma i prebacivanje odgovornosti na hrvatsko stanovništvo, Sabor i Vladu RH, a sve u cilju rušenja ustavnog poretka RH. Istodobno, u nekim dijelovima grada branitelji, ostavši bez streljiva, prestaju pružati otpor. Na Mitnici je organizirana predaja branitelja. Branitelji sa Sajmišta zbog nedostatka streljiva i drugih sredstava, a prepušteni sami sebi, u manjim skupinama pokušavaju napustiti Vukovar u proboju. Veći dio uspijeva se probiti do Vinkovaca. Padom Sajmišta, koje je sa taktičke razine bilo i ključ obrane, okupiran je i Vukovar.

19.11.1991. U Vukovaru prestaje svaki oblik oružanog otpora srpskom agresoru. Vukovar je "pao". U bolnicu u kojoj se tada nalazilo oko 700 pacijenata, od toga 400 ranjenika (više od 200 teških) ulaze pripadnici JNA i sprječavaju ulazak predstavnicima Međunarodnog crvenog križa.

20.11.1991. Organizirana je predaja u kombinatu "Borovo". Pripadnici JNA i paravojnih postrojbi kroz sporedni izlaz bolnice, u jutarnjim satima, autobusima su odvezli oko 400 muškaraca, ranjenika, medicinskog osoblja i članova njihovih obitelji, lokalnih političara i drugih civila. Najveći dio

odvedenih, njih 264, nikad se nije vratio. Ubijeni su na raznim stratištima, najviše na Ovčari, gdje je streljano 200 ranjenika.

4. 2. OPKOLJAVANJE VUKOVARA

Znatno prije početka agresije na Hrvatsku, u JNA se provodila intenzivna propagandna aktivnost komunističkog centra, uz istovremenu blokadu informacija iz drugih izvora. Praćenje drugih radio i TV postaja kao i dobivanje i čitanje tiska, posebno hrvatskih, bilo je sankcionirano vrlo strogom kaznom.

Rastom napetosti, onemogućen je izlazak vojnika i zapovjednika izvan kruga vojarni, a time i njihov neposredni kontakt s civilnim stanovništvom što je znatno utjecalo na dezorijentaciju većeg dijela snaga JNA. Priprema stanovništva bila je usmjerena isključivo na ono srpske nacionalnosti, potenciranjem nebuloznih hipoteza o "prirodnoj genocidnosti hrvatskog naroda", "fašistoidnosti nove hrvatske vlasti" te "općoj ugroženosti Srba na tlu Hrvatske". Da bi realizirali svoju politiku, Srbi formiraju naoružane četničke skupine uz pomoć specijalaca KOS-a i umirovljenih oficira JNA.

Cilj takvih aktivnosti većeg dijela srpskog življa u općini Vukovar bio je prezentirati međunarodnoj i domaćoj javnosti tešku situaciju zbog koje su se digli na "narodni ustanak".

Jaka psihološko-propagandna aktivnost, uz materijalnu pomoć JNA i Srbije, u naoružanju i drugoj opremi, dovela je i do ubacivanja dobrovoljačkih skupina iz Srbije u srpska sela i prigradska naselja Vukovara kao što su Petrova Gora, Lužac, Borovo Selo i druga. "Horde" koje su došle pomoći ugroženoj srpskoj braći bile su jačine jedne pješačke brigade i naoružane oružjem iz skladišta TO (automatima tipa Thompson i Špagin, puškama M-48, puškomitraljezima M-53, PG-42 i slično). Planovima Vrhovne komande JNA predviđalo se da su te snage uz veću ili manju podršku 17. korpusa (Tuzlanskog korpusa), dovoljne za realizaciju planiranog rušenja legitimno izabrane vlasti u RH i vraćanje stanja kakvo je bilo prije izbora u Hrvatskoj, ili za pripojenje Slavonije i Baranje Srbiji. 17. korpus JNA bio je raspoređen na prostoru:

A) sjeverno od rijeke Save i
B) južno od rijeke Save.

A) Snage sjeverno od rijeke Save bile su najopremljenije i najpopunjenije ljudstvom. Udarnu silu činila je 12. mbr sa

zapovjedništvom u Osijeku. Osim u Osijeku, postrojbe su bile razmještene u Našicama (Potd i 2. mb) i Vukovaru (inžb). U vukovarskoj vojarni nalazilo se (do svibnja 1991.) oko 180 ročnih vojnika (50 % sastava bili su Albanci, 20% Srbi, 10% Hrvati, a 20% ostali narodi/narodnosti). Zapovjedni kadar činili su ortodoksni Srbi. Pored 12. mbr, sjeverno od Save nalazile su se i postrojbe: 158. mpotrbr u Đakovu, 12. thop u Vinkovcima, 12. LopPZO u Vinkovcima, pontb u Slavonskom brodu, 51. grOD u Belom Manastiru, partrbr u Slavonskoj Požegi i LOB u Osijeku i Slavonskoj Požegi.

B) Južno od rijeke Save nalazile su se pričuvne brigade sa po jednom bojnom ročnih vojnika. Zapovjedni sastav u bojnama je bio djelatni. Raspored je izgledao ovako: 327 mtbr u Derventi, "R" 92. pbr u Tuzli, "R" 497 inžp u Tuzli, mtbr u Brčkom, bv u Tuzli i tp u Doboju.

U skladu sa strateškim razvojem i nastalom vojnom situacijom oružane snage grupiraju se na ratištu i ovom elementu priprema JNA je posvetila posebnu pozornost. Ta strateška primarna radnja je i doktrinarno opredijeljena: "Pravovremeni strateški razvoj oružanih snaga za početni period rata osigurava se, u prvom redu, lokacijom mirnodopskih i ratnih jedinica na pravcima i prostorima njihove moguće uporabe u ratu ili u njihovoj blizini. Na taj način se strateški razvoj oružanih snaga za početni period rata u osnovi postiže već u miru, a dovršava se operativnim i taktičkim razvojem jedinica. Varijante plana uporabe oružanih snaga čine polaznu osnovu za lociranje mirnodopskih jedinica i izradu planova mobilizacijskog razvoja."

Planeri agresije jugo-vojske na Vukovar smatrali su da će snagama iz početnog rasporeda vrlo brzo riješiti situaciju. Nakon pokolja u Borovu Selu ojačana oklopno-mehanizirana bojna izmještena je iz Sremske Mitrovice u vukovarsku vojarnu. Grupirane su i jake oklopno-mehanizirane snage iz Vojvodine (12. korpus - tzv. Novosadski korpus) i užeg dijela Srbije duž cijele hrvatsko-srpske granice.

Razvoj ratne situacije pokazao je da su te snage, koliko god bile velike, ipak nedovoljne, te se u rujnu 1991., nakon nerealnih, ali značajnih uspjeha branitelja Vukovara, na područje općine uključuje i najelitnija postrojba JNA - 1. gardijska divizija iz Beograda. Nakon pregrupiranja snaga ustrojene su dvije operativne skupine: OS "Jug", čiji je nositelj zadaće 1. gardijska divizija i koja nastupa smjerom Šid - Tovarnik - Negoslavci - Vukovar, i OS "Sjever" u kojoj

je nositelj zadaće Novosadski korpus i koja nastupa smjerom Dalj - Trpinja - Borovo naselje.

Od 1. listopada, nakon zauzimanja sela Marinci i Cerić, srbočetnici ovladavaju komunikacijom Vinkovci - Vukovar čime su Vukovar i selo Bogdanovci dovedeni u situaciju potpunog okruženja srpskih snaga.

Kako se uključivanje u "Veliku Srbiju" nije moglo ostvariti bez osvajanja Vukovara, agresor oko grada smješta ogromni vojni potencijali. Nastavlja se postupak zauzimanja i kontrole većine naselja u vukovarskoj općini. Vukovar se tako našao odsječen, u višestrukom okruženju, brojčano i tehnički neusporedivo nadmoćnijeg neprijatelja. Na tom prostoru grupirane su vrlo brojne i snažne snage: 600 tenkova i transportera, veliki broj svih vrsta topničko-raketnih oružja, nekoliko desetaka tisuća odlično naoružanih rezervista i četnika, s obiljem streljiva. Zrakoplovi JNA tada nisu imali ni jednog ozbiljnijeg protivnika. Pored svega toga, srbijanska pozadina nesmetano je slala nova oružja, streljivo, hranu i ljudstvo.

Hrvatska vojska pokušava, 13. listopada i 2. studenoga, izvršiti deblokadu Vukovara smjerom Vinkovci - Nuštar - Marinci - Vukovar, no bez uspjeha. Vukovar i dalje ostaje u potpunom okruženju, sve do pada. Prilikom svakog napada u gradu bi se aktivirala i "peta kolona" što je branitelje primoravalo na dodatno angažiranje.

Glavne grupacije kopnene vojske JNA, pretežno oklopno-mehanizirani sastavi u istočnoj Slavoniji imale su zadaću zauzeti cijelo područje i postati glavna manevarska snaga Vrhovne komande JNA za prodor ka Zagrebu i Varaždinu. No, kako se vojna operacija na području Vukovara odužila i donijela velike gubitke u ljudstvu i tehnici, srpski su generali svoje neuspjehe pravdali izjavama da je "bitka za Vukovar bila bitka sa glavninom Hrvatske vojske".

4. 3. ZNAČAJ KOMUNIKACIJE VINKOVCI - VUKOVAR

Osiguranje neprekidnosti pozadinskog djelovanja, mogućnost dopreme novih snaga i opreme te stvaranje uvjeta za evakuaciju ranjenika i civila, bio je bitan element u obrani istočne Hrvatske, pa i Vukovara. Vrlo značajno mjesto u tome bila je kontrola komunikacije Vinkovci - Vukovar. Na tom pravcu Srbi nisu imali većinu ni u jednom selu te nisu postavljali prepreke na cesti, kao u drugim krajevima Hrvatske ("balvan revolucija").

Na većini drugih komunikacija, lokalni su četnici balvanima zapriječili sve prilaze Vukovaru, a poglavito nakon otvorenog

stavljanja JNA na stranu četnika, pod izgovorom vojnih vježbi i stvaranja “tampon-zona”. Već u travnju i svibnju 1991., jedini putni pravac kojim se moglo iz Vukovara prema Vinkovcima vodio je preko Bogdanovaca, Marinaca i Nuštra.

Nakon demokratskih promjena, ideja o izgradnji (asfaltiranju) dionice puta između Bogdanovaca i Marinaca postala je ne samo moguća nego i prijeko potrebna. Bogdanovci su oduvijek bili u “slijepom crijevu” pa su mještani konačno ostvarili dugogodišnju želju za sređenom cestom. Ova cesta bila je i od izuzetne važnosti za funkcioniranje Vukovara kao sastavnog dijela Hrvatske, ali i za obranu Vukovara što će se kasnije potvrditi.

Sama gradnja dionice od 2 km počela je 10. travnja 1991., a završena je 29. srpnja iste godine.

Dana 24. kolovoza JNA stavlja pod nadzor križanje putova iz Bogdanovaca s obilaznicom kroz naselje Lužac prema Vukovaru, te se od tada, do polovice listopada, koristi tzv. Kukuruzni put (poljski put).

Padom sela Marinci 1. listopada 1991., Vukovar se našao u potpunom okruženju, s jedinom isturenom točkom obrane u selu Bogdanovci, bez mogućnosti dopremanja snaga u ljudstvu i tehnici.

4. 4. ORGANIZACIJA OBRAMBENIH SNAGA

Nakon uspješno provedenih prvih, slobodnih, višestranačkih izbora u Hrvatskoj u svibnju 1990., koncepcija projekta “Velike Srbije” predvidjela je mogućnost ratne varijante razvoja situacije, te su pripremljeni mnogostruki načini sprečavanja sveopće demokratizacije na hrvatskom prostoru.

Prije potpunog konstituiranja novo izabrane vlasti u RH, JNA protuzakonito oduzima oružje Teritorijalne obrane (TO) Hrvatske.

Tim i sličnim činovima mladoj hrvatskoj, demokratski izabranoj, vlasti kao i svekolikom pučanstvu postajalo je sve jasnije da će se opstojnost Hrvata na prostoru Hrvatske, a poglavito na rubnim dijelovima (u istočnoj Slavoniji), morati braniti i oružjem.

U listopadu 1990. održan je sastanak u Policijskoj postaji Đakovo u svezi podjele oružja u Slavoniji koje je nabavila nova hrvatska vlast. Sastanak je vodio ministar obrane RH, uz nazočnost tadašnjeg zamjenika ministra unutarnjih poslova RH, “sekretara” tadašnjih Sekretarijata za obranu iz Osijeka, Slavonskog Broda i Đakova, te predsjednika općina Đakovo, Vinkovci i Županja. Utvrđeno je koliko će svaka

općina dobiti pušaka, te su izloženi planovi prihvata oružja i distribucije.

Nekoliko dana nakon sastanka, po strogo utvrđenom planu, prihvaćeno je oružje u Osijeku, Vinkovcima, Đakovu i Slavonskom Brodu. Vinkovci su dobili 2.000 pušaka, od čega se Županji daje 300 i Vukovaru 700 komada. U Vukovar je proslijeđeno svega 100 (po nekim izvorima na području općine trebalo je biti podijeljeno oko 1.200 komada).

Budući je Teritorijalna obrana, kao komponenta OS SFRJ, prema Saveznom zakonu o općenarodnoj obrani bila u nadležnosti režima u Beogradu (od 16 zaposlenih u TO, samo je jedna osoba po nacionalnosti bila Hrvat, a i ona je bila u miješanom braku), jedini način da se naoružavanje prvih povjerljivih branitelja, prije svega okupljenih oko HDZ-a, uklopi u legalnu formu, bio je kroz pričuvni sastav policije RH.

Prema Republičkom zakonu o unutarnjim poslovima, pričuvna policija nije bila ograničena brojem pripadnika, a bila je u nadležnosti Republike Hrvatske. Djelatnici policije koji se nisu slagali s takvom politikom otvoreno su iskazali nezadovoljstvo te su uz podršku srpskog pučanstva pokušali nešto promijeniti, ali bez uspjeha.

Svih sto dragovoljaca koji su zadužili automatsko oružje legalizirano je u pričuvni sastav MUP-a RH, čineći zapravo “kostur” u kasnijim formiranjima “nenaoružanih odreda”, u ožujku 1991. (sukladno odluci Predsjednika RH) kao i Narodne zaštite (NZ), Civilne zaštite (CZ), prve profesionalne postrojbe osnovane u lipnju 4./3. gmtbr, na kraju i 204. vukovarske brigade, a sve u situaciji totalne agresije na Vukovar u rujnu i listopadu 1991.

Izgradnja obrambenih snaga i sigurnosnog sustava od vitalne je važnosti za svaku državu, a pogotovo tada za Hrvatsku, u njezinim naporima za uspostavu i obranu svoje državne nezavisnosti. Poznato je u kakvim se prilikama našla Hrvatska, a poglavito Vukovar i njegovi stanovnici, kada su se morali, gotovo goloruki, suprotstaviti srpskoj agresiji i sili jugo-komunističke armije. Zahvaljujući pojedincima i njihovim predviđanjima mogućeg budućeg razvoja događaja u općini Vukovar, vrlo uspješno i razmjerno brzo redarstvene snage poslužile su, ne samo za osiguranje provedenih demokratskih promjena, nego i kao prve obrambene snage Hrvatske u zauzimanju početnih pozicija za organiziranu obranu uslijed daljnje eskalacije sukoba i agresije na Vukovar i Hrvatsku.

Iako su formalno pripadale policiji, prve postrojbe bile su organizirane za obavljanje vojno-redarstvenih djelatnosti.

Budući da među braniteljima, u samom gradu, nije bilo ni pričuvnih časnika TO, zapovijedanje i ustroj vodili su ljudi koji ni po (VES-ovima) ni po kojoj drugoj osnovi nisu bili opterećeni logikom JNA, niti su robovali njihovim navikama i "šablonama". Razmišljalo se "zdravo-logički", a motiviranost i spremnost da se Domovina brani i za nju gine, donijela je prednost naspram svega onoga čime su raspolagali Srbi (naime, cjelokupno naoružanje TO odvezeno je u sela sa srpskom većinom, bez znanja vlasti u Zagrebu, a u režiji "sekretara SNO" i ostalih djelatnika Sekretarijata, koji su uglavnom bili srpske nacionalnosti).

Nakon pokolja u Borovu Selu 2. svibnja 1991., OO HDZ samoinicijativno reagira, tražeći od Vlade RH i Predsjednika RH "zeleno svjetlo" za preuzimanje kontrole nad institucijama u Vukovaru. Bez velikih poteškoća uvode se promjene u strukturi općinskog vodstva. Postavlja se povjerenik Vlade RH za općinu (po nacionalnosti Hrvat), preuzima se kontrola nad SNO, a za "sekretara SNO" također je postavljen Hrvat. Radio Vukovar, koji do tada djeluje u sklopu "Udruženih stanica Srbije", 4. svibnja 1991. započinje emitiranje programa kao "Hrvatski radio Vukovar". Za direktora se postavlja dotadašnji tajnik HDZ-a.

Ove promjene u strukturama općinske vlasti, hrvatski puk pozdravio je erupcijom oduševljenja. Hrvati se počinju ubrzanije naoružavati. Pri mjesnim zajednicama formiraju se grupe ljudi, naoružane, uglavnom osobnim naoružanjem, koje su sami nabavili. U to vrijeme, još uvijek se raspolagalo sa samo 100 automatskih pušaka (AP), od koji je svaka MZ na području cijele općine Vukovar, dobila, u prosjeku, 3 komada.

Sredinom lipnja na ekonomiji "Opatovac" ustrojava se 4. bojna 3. gmtbr. U Vukovar dolaze prve postrojbe ZNG-a i specijalne policije sa zadaćama ustrojiti, obučiti te što je brže moguće osposobiti domicilno stanovništvo za borbene obrambene radnje na području općine. Bojna "Zrinski" tako provodi obuku na "Opatovcu", 1. gbr u Iloku i selima Čakovci i Bogdanovci, a specijalna policija iz Slavonskog Broda osigurava značajne objekte i općinske institucije, potrebne za funkcioniranje demokratski izabrane vlasti u RH.

Uz veliku pomoć spomenutih postrojbi koje su došle u Vukovar, izvode se i prve borbeno-napadajne radnje. Branitelji preuzimaju kontrolu nad cjelokupnim područjem Borova naselja i prigradskog naselja Lužac, što se kasnije pokazalo vrlo bitnim u obrani Vukovara.

U kolovozu 1991., nakon velikih "trzavica" dolazi do promjene "sekretara SNO" i zapovjednika cjelokupne obrane općine. 24. i 25. kolovoza 1991. Hrvatski puk još jednom

dokazuje svu svoju odlučnost i spremnost za obranu RH. Kako se JNA tada bezrezervno stavlja na stranu pobunjenih Srba (četnika) dolazi do sukoba većih razmjera. Oštećen je prvi tenk u Vukovaru, a srušena su i prva dva zrakoplova u Domovinskom ratu. Od tada počinje "pakao" Vukovara koji se već nalazio u poluokruženju. Jedini kontakt s unutrašnjosti i jedina moguća doprema snaga i sredstava odvijala se komunikacijom Vinkovci - Nuštar - Marinci - Bogdanovci - Vukovar.

Upravo tom komunikacijom se kasnije, u drugoj polovici mjeseca rujna 1991., dopremaju velike količine streljiva, a popravlja se i stanje u topničkom naoružanju. Kada su 23. rujna dopremljene četiri "haubice 155", s otprilike 400 granata, ustrojava se topništvo (MTRD), a istodobno, u strojari kombinata "Borovo", i dvije grupe za tehničko održavanje topničkog i streljačkog oružja.

Ustroj MTRD:

- Vod haubica 155 mm,
- Vod MB 120 mm,
- Vod MB 82 mm,
- Vod RL 128 mm,
- 3 topa B-1, 76 mm,
- 2 ZIS-a 76 mm.

Krajem rujna 1991., temeljem zapovijedi načelnika Stožera, od postojećih snaga formirana je 204. br, a u dogovoru s načelnikom PU Vukovar ustrojen je i vod VP koji je odmah počeo djelovati na prostoru grada.

Od dragovoljaca vukovarske općine i dragovoljaca iz cijele Hrvatske, oko 600 ljudi (iz PU Varaždin oko 180 ljudi - najbrojnija, iz Đakova, Našica, Vinkovaca, Županje, velik broj Zagrepčana, 1. vod 1. gbr i drugi) ustrojena je 204. br. Zapovjedništvo brigade činilo je 10 osoba, a vezu brigade 8 osoba. Ustrojene su i bojne pri Mjesnim zajednicama, pa je tako:

1. bojna ustrojena od MZ-a:
    a) "1. svibanj" - 160 osoba,
    b) "Stjepan Supanc" - 100 osoba i
    c) "Stjepan Radić" - 210 osoba.

2. bojna ustrojena od MZ:
    "Mitnica" - 300 osoba.

3. bojna ustrojena od MZ-a:
    a) "Alojzije Stepinac" - 320 osoba,

b) “N. Š. Zrinski” - 200 osoba,
c) “Kralj Tomislav” - 160 osoba,
d) “Braća Radić” - 160 osoba.

4. bojna ustrojena od MZ-a:
a) Vukovar Novi - 80 osoba,
b) Lužac - 60 osoba,
c) Bogdanovci - 200 osoba.

- MARD - 30 ljudi,
- Mineri - 10 ljudi,
- Logistika - 180 ljudi,
- Sanitet - 10 ljudi,
- Ratna bolnica - 300 ljudi.

Ustrojene su i bitnice topništva po bojnama:

1. bojna - 1 - ZIS mm,
   - 3 MB-60 mm,
   - 2 MB-82 mm.
2. bojna - 1 MB-120 mm,
   - 1 RL 128 mm,
   - 1 B-1 76 mm,
   - 1 ZIS.
3. bojna - 3 MB-120 mm,
   - 2 MB-82 mm,
   - 1 B-1 76 mm,
   - NTT 82 mm.
4. bojna - 3 B-1,
   - 2 ZIS,
   - 1 MB-82 mm,
   - 1 MB-60 mm,
   - 1 T-12.

Paralelno s formiranjem brigade, formirao se i Stožer Civilne zaštite (CZ) sa zadaćom da aktivno stanovništvo poveže u jednu cjelinu, te sukladnim djelovanjem s braniteljima pruži maksimalni otpor agresoru, a u isto vrijeme organizira i rad po skloništima. Takvim načinom organiziranja, u jedinicama CZ u svih 10 MZ, u rujnu mjesecu bilo je uključeno oko 1.000 ljudi.

Nakon totalnog okruženja Vukovara i ovladavanja cjelokupnom općinom, osim selom Bogdanovci, u grad poslije 1. listopada 1991. nije dopremljen ni jedan metak, niti su pristizali novi dragovoljci i branitelji.

Kako je među braniteljima bilo velikih gubitaka, polovinom listopada za potrebe brigade, a i CZ, koja je bila direktno pod

Zapovjedništvom grada, provodila se dodatna mobilizacija (u Vukovaru je nakon okruženja ostalo 12-13.000 stanovnika).

Deblokada Vukovara i pokušaji branitelja da ovladaju komunikacijom nisu realizirani. Kako više nije bilo moguće dopremati, prije svega naoružanje i opremu, branitelji su bili prepušteni sami sebi.

U takvom odnosu snaga, po svim vojnim teorijama i procjenama, Vukovar nije imao šanse odolijevati agresoru. No, opkoljeni hrvatski Vukovar borio se i nije pao puna sedamdeset i dva dana i u toj činjenici ga treba promatrati kao "vojni fenomen".

Zbog malog broja vojnika, izrazito slabog naoružanja, "srpska kliješta u kojima se nalazio Vukovar sve su više stezana". Nekoliko dana prije vojnog pada Vukovara, obrana grada presječena je na dva mjesta - iz smjera Lušca prema Dunavu, te duž rijeke Vuke u središnji dio grada. Tenkovi srpske vojske polako su "klizili" ulicama (zakrčenim ruševinama), pucajući u svim smjerovima.

Branitelji, nemajući više protuoklopnih sredstava, preživjeli heroji obrane Vukovara, podijelili su se u manje skupine i započeli s izvlačenjem (probojem) iz grada. Dio njih, na Mitnici i u Borovu naselju, ostali su u potpunom okruženju i zbog nemogućnosti "proboja" zarobljeni su s ostalim, civilnim stanovništvom.

Još prije sloma vukovarske obrane, organi vlasti RH uz posredovanje međunarodnih organizacija započeli su pregovore s JNA glede položaja i sudbine Vukovara. Iako je nakon srpske okupacije Vukovara bio postignut dogovor o propuštanju civilnog stanovništva Vukovara u slobodne dijelove Hrvatske, više tisuća ih je odvedeno u logore diljem Srbije. Još uvijek traje proces otkrivanja logora i utvrđivanja stvarnog broja osoba koje su u njima zatočene, uz nadu da nisu svi koji su nestali i za kojima se traga završili na "Ovčari".

5. ZAKLJUČCI, PRIJEDLOZI I PREPORUKE

Dosadašnja vojna teorija nije zabilježila takav nerazmjer između suprotstavljenih snaga u ratu (s obzirom na kvalitetu i brojnost tehnike, obučenost i broj vojnika) i borbenih rezultata koji su postignuti u ratu za Vukovar. To je i temeljni razlog zbog kojeg je taj rat postao najprije medijski, a potom i vojno-stručni fenomen. Najpoznatije vojne akademije zapadnog svijeta nastoje dobiti što više podataka, karata i analiza obrane Vukovara. Rasvjetljavanje "vukovarske misterije" vjerojatno će bitno utjecati, kako na ratne

koncepcije, tako i na oružano vođenje rata, a potom i na proizvodnju (prodaju) određenih vrsta oružja.

Sasvim sigurno, pojmovi kao što su "domoljublje i motivacija" (kojima je suvremeni razvoj vojne tehnike dodijelio dekorativnu ulogu) nužno će postati okosnice vojne doktrine, a "zatupljujući" socijalistički sustav vojnog obrazovanja odmjerit će se sa nesputavanjem osobne individualnosti vojnika i zapovjednika.

5. 1. PJEŠADIJSKA BORBA

Snage branitelja Vukovara bile su sastavljene isključivo od pješadijskih postrojbi pa su bile i nositelj borbenih aktivnosti. Glavnina djelovanja bile su obrambene radnje. Međutim, izvodila su se i napadna djelovanja (već u lipnju i srpnju 1991. izvođena su napadna djelovanja prilikom ovladavanja selom Sotinom, prigradskim naseljem Lušcom i dijelovima Borova naselja).

Radi nepoznavanja taktičkih radnji koje su se koristile u JNA (među braniteljima gotovo da nije bilo ni rezervnih "starješina" iz JNA) nastupalo se oprezno, bez topničke potpore i podrške zrakoplovstva. Tempo napada bio je dosta spor, ali su gubici u živoj sili bili daleko manji nego da se izvodio klasičnim jurišom. Vrlo efikasno su korištene tromblonske mine za uništavanje borbenih vozila, bunkera i utvrđenih otpornih točaka, a izuzetno i za gađanje grupnih ciljeva izvan zaklona.

Nekonvencionalnost ovog, vrlo prljavog rata, izbacila je u prvi plan aktivnost snajperista koji su bili najučinkovitiji način upotrebe pješadije masovno primjenjivan od sukobljenih strana. Snajperisti su odigrali vrlo značajnu ulogu u gradu i to zbog:

- nepostojanja klasične crte razdvajanja,
- aktivnosti "pete kolone" koja je pokušavala proizvesti psihološki učinak u pozadini,
- uspješnog maskiranja i prikrivanja vatre na rubnim dijelovima grada,
- malobrojnog oužja i ljudstva što je davalo mogućnost nadziranja i kontroliranja minsko-eksplozivnih zapreka,
- relativno male cijene izrade snajperskih pušaka u usporedbi s drugom ratnom tehnikom jednake djelotvornosti.

Branitelji Vukovara koristili su sve što se moglo, uz male preinake, uporabiti kao snajper. Pored klasičnih vojnih

snajpera koristili su se i lovačkim karabinima s optikom. Na puške M-48 i poluautomatske M-59/66 montirani su također optički nišani. Smrtonosna efikasnost snajperista u obrani je Vukovara došla do punog izražaja.

JNA, koja je u početnoj fazi koristila klasični pješadijski napad, zbog velikih gubitaka uzrokovanih masovnom uporabom protupješadijskog oružja, tražila je nove modalitete uporabe pješadije.

5. 2. PROTUOKLOPNA BORBA

U početnoj fazi rata, JNA je kao udarnu vojnu moć koristila oklopno-mehanizirane snage više kao demonstraciju sile i samouvjerenosti, kako im se branitelji ne mogu suprotstaviti, nego kao realnu potrebu za njima.

Sama taktika korištenja oklopno-mehaniziranih snaga bila je pogrešna. Oficiri JNA su još jednom pokazali svoju nesposobnost prilagođavanja stvorenoj situaciji. Sve što je izlazilo iz okvira i “šablona” koje su učili u školama, za njih je bila nerješiva zadaća.

Tenkovi i OT na vukovarskim ulicama, bez velike mogućnosti manevra i podrške pješadije, bili su laka meta braniteljima koji su bili naoružani sredstvima za blisku protuoklopnu borbu. Nakon početnih neuspjeha i velikih gubitaka, kako sredstava tako i posada i nemogućnosti mobiliziranja novih, te pojave masovnog dezerterstva, JNA je bila prisiljena mijenjati taktiku uporabe oklopništva. Od tada, koriste se uglavnom kao oruđa neposredne vatrene podrške. Izgubivši svoju manevarsku komponentu, oklopno-mehanizirane snage su izgubile primarnu ulogu i postale su, slobodno rečeno, dio samohodnog topništva od kojeg se očekivalo da svoje zadaće rješava isključivo vatrom.

Promjenom taktike i maksimalnim angažiranjem topništva kao roda najvećih vatrenih mogućnosti, agresor pokušava rušiti moral branitelja.

Dugotrajnim i teškim razaranjem naselja, industrijskih postrojenja, bolnica, zaštićenih spomenika kulture htjelo se natjerati branitelje i cjelokupno stanovništvo na bijeg ili predaju. Glavninu zadaće u rušenju i okupaciji Vukovara odradilo je topništvo. Ostali rodovi imali su zadaću “čistača”.

Nakon zauzimanja jednog dijela ulice, oklopništvo i pješadija JNA zajedno s četnicima bi se ukopali i branili ga od eventualnog napada branitelja, dok je topništvo mijenjalo vatrene položaje, nakon čega bi se cijeli proces ponavljao.

Poslije neuspjelog napada četnika na Lužac, branitelji su zarobili dva tenka T-55 koje su, s velikim uspjehom u

protuoklopnoj borbi, koristili kao utvrđene vatrene točke. (Naravno, dok nisu ostali bez streljiva).

Na Vukovaru su "polomile zube" najelitnije oklopno-mehanizirane postrojbe JNA. Uništeno je oko 200 tenkova. Ukupno je iz stroja izbačeno oko 500 oklopnih vozila.

Branitelji Vukovara imali su ustrojene protuoklopne grupe, svaka bojna u ovisnosti o količini sredstava ustrojavala je broj grupa. Vukovarska 204. br raspolagala je sa slijedećim protuoklopnim sredstvima:

- oko 2500 tromblonskih kumulativnih mina,
- oko 15 ručnih bacača M 57 i 100 mina,
- oko 15 ručnih bacača RPG-7V i 150 mina,
- 200 ručnih raketnih bacača M 80 "Zolja",
- 12 ručnih raketnih bacača M 79 "Osa" sa 200 punjenja,
- 4 komada "Ambrusta",
- oko 200 ručnih kumulativnih bombi M 79
- nekoliko stotina protutenkovskih mina.

Obzirom na takvu, skromnu, naoružanost hrvatskih branitelja Vukovara, enormni gubici agresora prije svega su rezultat visoke motivacije i borbenog morala branitelja te njihove odlučnosti da po svaku cijenu obrane svoj grad i cijelu Hrvatsku.

5. 3. PZO I UPORABA ZRAKOPLOVSTVA

Zrakoplovstvo JNA, zbog svoje velike razorne moći i apsolutne dominacije u zračnom prostoru, nije polučilo rezultate koji su bili realno očekivani. Zrakoplovstvo je u bivšoj JNA, uz mornaricu, imalo najmanje prosrpskog kadra, a nakon otvorenog stavljanja JNA na stranu Srbije, veliki dio nesrpskog kadra napustio je redove JNA.

Nedostatak kvalitetnih kadrova za posljedicu je imao nerazmjerno veliki broj gubitaka u odnosu na broj poleta. Za napade na zemaljske ciljeve upotrebljavana su sva sredstva koja su imali u svom naoružanju (kazetne bombe, fosforne i razorne bombe velikog kalibra). Zrakoplovstvo JNA bilo je opremljeno uglavnom zastarjelim borbenim naoružanjem (npr. MIG-29 na Vukovaru nije korišten), ograničenih taktičko-tehničkih mogućnosti. Neiskusni i neuvježbani piloti u kombinaciji sa zastarjelom i loše održavanom tehnikom, služeći se jednostavnim i predvidivim manevrima, bili su lake mete za branitelje. Iako Vukovar nije imao organiziranu PZO, srušen je veliki broj zrakoplova (24).

Branitelji Vukovara raspolagali su s jednim prijenosnim sistemom "Strela - 2" (nekoliko raketa), šest PZO topova 20/1 i desetak teških protuzrakoplovnihh mitraljeza 12,7 mm.

Dana 24. kolovoza 1991. srušena su prva dva zrakoplova u Domovinskom ratu, nakon raketiranja najugroženijeg objekta za taktičku obranu Vukovara, silosa "Đergaj".

5. 4. BORBE U OKRUŽENJU (U NASELJENOM MJESTU)

Borba u okruženju predstavlja složen oblik obrane, pogotovo u uvjetima kad neprijatelj raspolaže i koristi sve ono što je imao u Vukovaru. To je taktička radnja neizvjesnog ishoda. Treba je izbjegavati kad god borbena situacija dozvoljava i kada se izbjegavanjem bitno ne utječe na poremećaj šire operativno-taktičke situacije.

Međutim, ratna situacija bila je takva da je Vukovar planski doveden u okruženje i branitelji nisu imali drugu mogućnost nego za borbu u naseljenom mjestu koristeći pri tome sva raspoloživa sredstva (resurse) koje pruža takvo mjesto (svojim značajem, veličinom, oblikom, položajem u odnosu na zone jedinica, načinom gradnje, protezanjem ulične mreže, postojanjem podzemnih objekata i postrojenja, prostornim uređenjem i dugo). U svemu tome nije bila zanemariva ni činjenica da je u vukovarskim naseljima bila velika koncentracija ljudi, materijalnih i drugih vrijednosti što je dodatno obranu činilo složenom. U Vukovaru je bila razvijena privreda, uslužne i druge djelatnosti neophodne za egzistenciju ljudi i vođenje rata pa su se branitelji odlučili na "odsudnu obranu" - braneći svoj grad po svaku cijenu.

Vukovar, s prigradskim naseljima, zahtijevao je posebne uvjete za izvođenje borbenih djelovanja: uporaba jedinica na širem gradskom području obuhvaćala je sva izdvojena prigradska naselja, a koja su od užeg gradskog područja odvojena većom slobodnom površinom. Moderna stambena naselja i industrijske zone i objekti (silos "Dunav" i silos "Đergaj") građeni od čvrstog materijala sa dobrim i sigurnim podrumima, koristili su se kao skloništa i bili pogodni za organizaciju i uspješno izvođenje obrane.

Gradske četvrti, grupe zgrada i drugi objekti razdvajali su formacije i primoravale ih da rade borbu po odvojenim pravcima, s raščlanjenim borbenim poretkom i nizom odvojenih akcija koje izvode osnovne taktičke jedinice i grupe.

Na dijelu Sajmišta, točnije u dijelu zone odgovornosti 1./204. br, gdje je gradnja bila zbijenija, gdje je ograničen pregled, pokret, manevar i sukladno djelovanje, a naročito teško osigurati sistem veze i zapovijedanja, osobnost i

individualnost svakog pojedinog branitelja dolazila je do punog izražaja.

Sve nabrojane, kao i druge, karakteristike grada pružale su ipak veće prednosti braniteljima za organizaciju "odsudne obrane", dok su napadača primoravale na primjenu posebnih taktičkih postupaka.

Vukovar kao grad izduženog oblika (proteže se uz desnu obalu Dunava) zahtijevao je u napadu angažiranje jakih snaga i sredstava podrške (zrakoplovstvo i oklopništvo), jer je bila otežana primjena obuhvata i obilaska, poradi izolacije ili blokiranja, pa je napadač bio prisiljen na primjenu frontalnog napada od objekta do objekta, duž ulica koje se protežu paralelno s obalom.

5. 5. ZAKLJUČAK

Jugoslavenski (srbijanski) vojni stroj namijenjen osvajanju istočne Slavonije, a potom rušenju Hrvatske, tri mjeseca slaman je u Vukovaru. Neosporno je da obrana Vukovara nije pala zbog goleme strateške i materijalne nadmoći agresora, već stoga što su opkoljeni branitelji u neposrednoj borbi ostali bez streljiva (prije svega protuoklopnog).

U ratu za Vukovar, broj uništenog oružja i vojnika bitno je materijalno, politički i psihološki oslabio vojni potencijal srpske osvajačke vojske. Tromjesečno razaranje ogromnih vojnih snaga neprijatelja, na uskom prostoru Vukovara, dalo je dragocjenog vremena i prostora organiziranju i učvršćivanju Hrvatske vojske u ostalim dijelovima Hrvatske.

Stoga, iako su jugoslavenske snage privremeno vojno okupirale vukovarsko područje, ishod bitke za Vukovar, gledajući cjelovito, otvorio je vrata pobjedi Hrvatske.

Literatura i izvori:

1. Alica Wertheimer - Baletić: "Stanovništvo Vukovara i vukovarskog kraja", Nakladni zavod "Globus", Zagreb,1993.

2. Monografija "Vukovar - vjekovni hrvatski grad na Dunavu", Nakladna kuća "Dr. Feletar", Koprivnica, 1994.

3. MORH - Politička uprava: "Domovinski odgoj", "A. G. Matoš" d.d., Samobor, 1995.

4. MORH: "Obrana Republike Hrvatske u normi i praksi", "Zrinski" d.d., Čakovec, 1996.

5. Poglavarstvo grada Vukovara: "Dimenzije zločina počinjenih u Vukovaru 1991.", Nakladni zavod "Globus", Zagreb, 1995.

6. Božidar Javorović: "Veliko - srpska najezda i obrana Hrvatske", Zagreb, 1995.

7. Marinko Ogorec: "Hrvatski domovinski rat", "Otokar Keršovani", Rijeka, 1994.

8. Dr. Juraj Njavro: "Glava dolje ruke na leđa", "Quo Vadis", Zagreb, 1992.

9. Zlatko Šimunović: "Vukovarski dnevnik", "Školske novine", Zagreb, 1995.

10. Anđa Raić i Ivica Vučak: "Medicinska svjedočenja o vukovarskoj tragediji", Zagreb, 1992.

11. Branko Borković: "Rušitelj ustavnog poretka ", Zagreb, 1995.

12. Zdravko Gracin: "Domovinski rat - Čovjek i borba", Zagreb, 1995.

13. Davor Runtić: "Tako smo branili Vukovar", Vinkovci, 1996.

14. Skupina autora: "Taktika, borbena dejstva taktičkij jedinica KoV JNA i Teritorijalne obrane", Beograd, 1981.

15. MOSOR: "Operatika", "Vojno delo", Beograd, 1962.

16. Pero Morača: "Napadi NOVJ na naseljena mjesta", Beograd, 1956.

17. Veljko Kadijević: "Moje viđenje raspada: vojska bez države", Beograd, 1993.

18. Ivo Petrić: "Iskustva Domovinskog rata u istočnoj Slavoniji", Završni samostalni rad, HVU, Zapovjedno stožerna škola - II. Naraštaj, Zagreb, 1993.

Očitovanja i intervjui (temeljem zahtijeva polaznika-diplomanta S. Sučića) sudionika obrane Vukovara, obzirom na njihovu pripadnost postrojbama u obrani grada:

1. Vinko Vrbanac, general bojnik - OG VVŽ,

2. Miljenko Filipović, general bojnik - bojna "Zrinski",

3. Ante Zorislav Roso, general zbora - bojna "Zrinski",

4. Ilija Maričić, brigadir - OG VVŽ,

5. Drago Horvat, brigadir - 1. gbr,

6. Ivica Arbanas, pukovnik - 4./3. gbr,

7. Vladimir Uzelac, satnik - 109. br,

8. Željko Mikić, bojnik - 109. br,

9. Branko Cindrić, pukovnik - 3. gbr,

10. Vlado Burić, pukovnik - 3. gbr,

11. Milan Štampar, bojnik - 5. gbr.

12. Ante Gilja, brigadir - VP,

13. Zlatko Menges, bojnik - 1./204. br,

14. Žarko Pavletić, bojnik - 1./204. br,

15. Nikica Burić, bojnik - 1./204. br,

16. Stipo Šeremet, bojnik - 1./204. br,

17. Ante Krišto, satnik - 1./204. br,

18. Ivica Miše, satnik - 1./204. br,

19. Josip Brač, satnik - 1./204. br,

20. Mato Prce, satnik - 1./204. br,

21. Tomislav Skrbin, natporučnik - 1./204. br,

22. Pilip Karaula, pukovnik - 2./204. br,

23. Zdravko Komšić, bojnik - 2./204. br,

24. Matija Mandić, pukovnik - 2./204. br,

25. Vlado Ošust, satnik - 2./204. br,

26. Ivan Kapular, general bojnik - 3./204. br,

27. Marko Babić, pukovnik - 3./204. br,

28. Ivo Kovačić, pukovnik - 3./204. br,

29. Josip Blažević, satnik - 3./204. br,

30. Vinko Mažar, pukovnik - 3./204. br,

31. Ante Dugan, bojnik - 4./204. br,

32. Vinko Žanić, potpukovnik - 4./204. br,

33. Zvonko Milas, bojnik - MARD/204. br,

34. Pero Mlinarić, satnik - MARD/204. br,

35. Krešo Brnas, pukovnik - 204. br,

36. Tomislav Marjanović - 204. br,

37. Marin Vidić Bili - Povjerenstvo (povjerenik) Vlade RH za općinu Vukovar

38. Danijel Rehak, pukovnik - SSNO,

39. Miljenko Miljković - PU Vukovar,

40. Ivan Piskač - PU Varaždin.

41. Dr. Juraj Njavro - Ratna bolnica,

42. Vladimir Štengl - "Vodoprivreda",

43. Ivan Mravak - "Elektroslavonija" (HEP),

44. Stjepan Sučić - vlastito iskustvo, pukovnik - 1./204. br.

Prilozi:

Karta br. 1 - Općina Vukovar u RH

Karta br. 2 - Narodnosni sastav stanovništva općine Vukovar po naseljima, 1991.

Zamljovid br. 1 - (1 : 200 000) Plan uporabe snaga agresora (Slavonija)

Zemljovid br. 2 - (1 : 100 000) Plan uporabe snaga agresora u Podunavlju, prikaz agresije u tri faze

Zemljovid br. 3 - (1 : 20 000) Obostrani raspored snaga.

Shema br. 1 - Zapovijedanje i ustroj obrambenih snaga u Vukovaru.

Zemljovid br. 4 - Obostrani raspored snaga, operativno vrijeme 1.9.1991.

Zemljovid br. 5 - Obostrani raspored snaga s pravcima uporabe, operativno vrijeme 14.9.1991.

Zemljovid br. 6 - (1 : 100 000) Dinamika agresije na općinu i grad Vukovar

Shema br. 2 - Zapovjedanje postrojbama koje su sudjelovale u obrani Vukovara

Zemljovid br. 7 - Napad snaga JNA i četnika na Marince i Cerić dana 1.10.1991.

Zemljovid br. 8 - Obostrani raspored i pravac djelovanja snaga prije pada Marinaca i Cerića dana 2.10.1991.

Zemljovid br. 9 - Obostrani raspored snaga; operativno vrijeme 5.10.1991.

Zemljovid br. 10 - (1 : 10 000) Odluka 3. gmtbr za deblokadu Vukovara (i komunikacije Vinkovci - Vukovar); operativno vrijeme 13.10.1991.

Zemljovid br. 11 - Napad snaga JNA i četnika na Bogdanovce dana 10.11.1991.

Zemljovid br. 12 - Obostrani raspored snaga; operativno vrijeme 11.11.1991.

Zemljovid br. 13 - Operacija snaga HV za deblokadu Vukovara dana 13.11.1991.

Zemljovid br. 14 - Obostrani raspored snaga; Operativno vrijeme 12.-19.11.1991.

Tablica br. 1 - Broj branitelja po postrojbama i stradanjima - 204. br

Kratice:

AP – automatske puške

A.P. – Autonomne pokrajine

EZ – Europska zajednica

GS OS RH – Glavni stožer oružanih snaga Republike Hrvatske

HDZ – Hrvatska demokratska zajednica

HRV – Hrvatski radio Vukovar

HSLS – Hrvatska socijalno-liberalna stranka

HSP – Hrvatska stranka prava

KOS – Kontraobaveštajna služba

MUP RH – Ministarstvo unutarnjih poslova RH

MZ – Mjesna zajednica

OG – Operativna grupa

OZ – Operativna zona

PU – Policijska uprava

RH - Republika Hrvatska

RSK – Republika srpska krajina

RV i PVO – Ratno vazduhoplovstvo i protivvazduhoplovna odbrana

SDS – Srpska demokratska stranka

SFRJ – Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija

SIV – Savezno izvršno vijeća (Vlada tadašnje SFRJ)

SKH – SDP – Savez komunista Hrvatske – stranka demokratskih promjena

SK-PJ – Savez komunista – Pokret za Jugoslaviju

TO – Teritorijalna obrana

UB JNA – Uprava bezbednosti JNA

VBR – višecjevni bacač raketa

VES – Vojno evidencijska sposobnost

ZNG – Zbor narodne garde